

Gastalony.

- 1 szalony: Büntető eljárásról, külön tekintettel az elítéltsékekre.
- 2, hallay: Az elítéltsékekről, tekintettel az alpi táblai jóváhagyására.
- 3, szórat a haladás barátságára.
- 4, Chaply: Muzsi vendégség és művészi estekere's.
- 5, Láborszky: Az művészi tehetségek, magánváltásának terve és hajléka.
- 6, Rövid estekere's az művészi tehetségek magánváltásáról; mind tudósítások mint előkészítő az Felső körre.
- 7, hagyomány 2d. kiadásban.
- 8, Lima: Vergangenheit, Gegenwart und Zukunft der k. Freystädter 13

BÜNTETŐ ELJÁRÁSRÓL

A'

BÜNTETŐ ELJÁRÁSRÓL

KÜLÖNÖS TEKINTETTEL

AZ

ESKÜTTSZÉKEKRE.

A'

BÜNTETŐ ELJÁRÁSRÓL

KÜLÖNÖS TEKINTETTEL

AZ

ESKÜTTSZÉKEKRE.

SZALAY LÁSZLÓ.

PESTEN,

KIADJA HECKENAST GUSZTÁV.

1841.

JÓHANNES KEPLER

DEUTSCHER

VERLAG

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

BRATISLAVA

1974

1974

1974

I.

I.

Büntetőjogi intézkedéseinket tudomány' és tapasztalás' nyomain az igazság' 's a' polgári társaság' követeléseivel nagyobb öszhangzatba hozni, — olly feladás mellynek szükséges voltát érezzük mindnyájan, 's melly ennél fogva egyike első polgári kötelességeinknek. — Érzették ezt különösen azon nemeslelkű férfiak, kik a' már országgyűlésileg is szükségesnek ismert fogházjavítás felé irányzák az elméket. Természetes, hogy a' büntető jog' mezején többek' figyelmét a' nagybonyolodásu gépnek azon láncza voná mindenek felett magára, mellynek csörtetése a' törvényes tárgy foglalkozásokon kívül maradottat is felriasztja nyugalmaiból; 's miután e' tárgy egyike azoknak, mellyek körül számos kezet kívánok munkán látni, mert előítéletek és visszaélések itt rémitő tömeggé növekedtek: ha erőmben állana sem csábítanám másfelé a' nemes vállalkozat' híveit. De még is úgy hiszem, nem csálódom véleményemben: miképen mind azok kik a' büntetőjog' kiszolgáltatásába gyakorlatilag befolytak, 's azok kik a' büntetőjog' egésze mint külön studium' tárgya felett elmélkedtek, egy hiten lesznek velem, ha az eljárás, melylyel a' vádlottnak ártatlansága vagy bűnössége kinyomoztatik, az az: ennek mikénti és mikori megnyitása, a' büntető bizonyítás' elvei, a' bírói meggyőződés' ala-

kulása, — ha, mondom, ezek és az általok feltételezett mikénti ítélethozás körüli szabályok' felállítását nyilatkozatom mindenek felett szükségesnek.

A', forma processus judicii criminalis', való, ott áll törvénygyűjteményünk' második kötetében; de az, Istennek hála, nem köt bennünket. Nekünk itt csak rögzött előítéletekkel, tudatlansággal és embertelenséggel kell küzdenünk, — parányi dolgok, melyek felett ha irhákra nem jegyezvék és bullákkal nem pecsételvék, ma már könnyen üli diadalát a' jó ügy.

A' jó ügy. Ez arra int bennünket, úgy látszik, hogy ne csak követ emeljünk az eddigi divat ellen, ne csak logomachiai pánczelt öltünk magunkra: hanem hogy jelejünk ki egyszersmind, 's ajánljuk felvilágosodott kormányunk' figyelmébe azt, mit mint a' tudomány és gyakorlat által leghelyesebbnek 's a' társaság' javára legüdvesebbnek találtat, a' fonák és kártékony módszer' helyébe kellene léptetni.

A' Pesti Hirlap mindjárt első számaiban a' bírói eljárásról büntetőjogi tárgyakban, különösen a' nyilvánosságról — utóbb az eskütszékekről is szólott, 's mindannyiszor azon tüzlélekkel és elmeéllé, melyek a' szerkesztőnek kitünőleg sajátjai. A' közönség' figyelme már is e' tárgy felé fordult, 's így reménylhetni, hogy íróink közül többen fogják rövid idő múlva véleményeiket hallatni ez ügyben. Majd megvállik, milly elvekből indulnak ki, milly ösvényen a' cél felé. A' Hírnök' melléklapjának néhány tavali számaiban kivonatát olvashatni Welcker' legújabb értekezésének az eskütszékekről, 's ennélfogva a' nyilvánosságról is, mint melly ez intézettől elválhatlan. Publicistáink nagyobb részben — természetesen nem a' jobb oldal' szélsőségeit és centrumát képviselők — Rotteck és Welcker' státuslexiconának tanítványai. Elvonatkozva attól, hogy elveket talán még sem kellene encyclopaediák-

ból meríteni, hogy ezek csak előleges alapos tanulmány után, egyedül mint az emlékezet' segédeszközei használatandók, —nem mondhatni szerencsétlennek e' választást. Én ugyan, hadd nyilatkoztassam ki itt röviden, mit a' második kötetten elakadt Budapesti Szemlében — köszönet érte az alkotmányos nemzet' pártfogásának, — bővebben akartam elmondani, —én ugyan olly véleményben vagyok, hogy a' haladás' ügye, kivált gyakorlatban, hálával 's különös hálával tartozik azon publicistai osztálynak, melly a' freiburgi professor' szellemében működött, 's Rotteckre, ambár tudományos kiindulásom nem azonegy az övével, mindenha a' legmelegebb polgári tisztelet' érzelmeivel tekintettem. De más részről megvallom őszintén, hogy a' törvénykiszolgáltatási intézkedéseket nem kizárólag a' political vezéreszmék' közvetlen gyámsága alatt, nem egyedüli tekintettel azoknak suprematiájára, mint némileg puszta szolgálóikat kívánnom létre juttatni. Törvényes, különösen büntetőjogi eljárás által más, political czélok' eszközlését venni főleg 's majdnem kizárólag irányba, csak azt bizonyítja: hogy nem érezzük a' büntetőjogi intézkedések' egész fontosságát, hogy ezeket egyedül alárendelt függeléeknek tekintjük. A' magán- és büntetőjog' minősége minden bizonynyal tetemes befolyással van a' polgári szabadságra, 's ennél fogva itt a' szoros értelemben vett törvénytudós' ismeretein kívül még a' státusférfinak tapintatára van szükségünk. De az eljárás' megalapításakor nem szabad megfeledkeznünk a' fő czélról, melly az osztó és büntető igazság' követeléseinek kielégítése. Ellenkezőleg cselekedni, ha a' montesquieu-i tan a' három hatalomról a' mienk is egyszersmind — 's én ugyan e' száz évü tant alaposabbnak találom akár a' forradaloménál, akár a' Hallerénál — annyi mint ellenkezésbe jöni minnenmagunkkal. — Az egész akkor és olly irányban erős, ha és milly szellemben részei magokban kiképezték; és ha

mind jogi mind igazgató intézkedéseink az igazság és emberiség' az az, a' haladás' jellemét viselik magukon : bizton számot tarthatni, hogy szabadság leend a' politicának bélyege. Nézzünk a' történetek' évkönyveibe, ott e' tétel meg van bizonyítva a' posteriori. A' szabadság, melly nem az egyes társasági intézvények' tökélyre jutásának következménye, az nem alkotmányos szabadság, az phantom és hazugság.

Van egy neme a' fegyvernek, melylyel vajmi örömet él minden párt, — a' gyanúsítgatások. Ezek zsákszámra puskáztattak el a' bírói eljárás' mezején is, személyek és tárgyak ellen egyiránt. Mert A. egy a' jury' köntösébe burkolt anarchiai daemonról regél hallgatóinak, Z. csak azáltal véli erőltethetőnek e' megtámadást, ha minden második sorban a' sz. inquisitió' nevével hajigál maga körül. 'S meglehet, hogy csak ugyan ebben áll a' visszatorlás' taticája. De talán nem ártana, ha illyesek helyett inkább rendszerök' építgetéséhez látnának a' felek. Tegyük le az alapkövet — hisz' ezt készen tartja, úgy vélem, mindenik tábor — majd meglátjuk, mennyit bír el. Részemről addig is, míg publicistáink megkísértenék e' munkát, a' büntető eljárás' néhány pontjai felé szeretném vinni jelen észrevételeimmel a' discussiót, 's a' büntető eljárás' kellékeinek lehozásában folytonos tekintettel kívánok lenni e' kérdésre is : milly uton szereshető erősebb bebizonyítás, milly uton eszközölhető nagyobb kiviláglás, eskütszék-ek vagy állandó bírócollegium által-e ?

Az eljárás' több oldalait talán csak röviden fogom érinteni ez úttal ; a' tárgy' bővebb megvitatásakor azonban alkalmunk leszen ezekhez visszafordulni, 's így nem ugyan e' munkácska, de a' vitatás, mellyre alkalmul szolgálhat, némi világosságot árasztthatna a' büntető eljárás' kérdésére.

II.

A' népek' ifju korában, ollyas követelésekre nézve, mellyek ma a' polgári jog' körébe tartoznak, szinte mint büntető ügyekben vádló eljárást tapasztalunk mindenütt. A' sértett fél vagy barátja váddal lép fel a' nép vagy ennek megbizottjai előtt, a' sértő ellen; ez előadja védelmét, 's a' bíróság' képviselői arbiterekként hoznak ítéletet a' feleknek. Egyed és egyed között foly le az eljárás, 's a' hatóság az ítélet' hozatala előtt legfelőbb azáltal lép fel cselekvőleg, hogy a' pörbe idézettett hamis vádak ellen biztosítani törekszik. Innen származott a' ,*scriptio in crimen*', a) mellynek erejénél fogva köteles a' vádló végig vinni az ügyet (*cavebat se in crimine perseveraturum usque ad sententiam*), 's magára vállalja a' büntetőjogi eljárás' megnyitása előtt a' tény' bebizonyítását: mit ha nem képes tenni, büntetés alá vonatik. — Utóbb, midőn azoneszme mind inkább kifejlődött, hogy a' státus' kötelességében és érdekében áll, a' törvénybontókat kinyomozni, 's hogy a' vétkesek' büntetése vagy büntetlenül maradása nem függhet az egyesek' önkényétől, — fokonyt látjuk kifejlődni a' kutató (*inquisitorius*) eljárást, 's

a) *quae res ad id inventa est, ne facile quis prosiliat ad accusationem quum sciat inultam sibi accusationem non futuram. D. XLVIII. 2.*

így már a' római jog is külön magistratusokat ismer, kik bizonyos meghatározott esetekben hivataloknál fogva kötelesek vádat emelni a' bűnös ellen; a' mindenütt a' nyilvános botrány' kikerülésére törekvő egyházi jogban pedig a' 'denunciatio' és 'inquisitio' is helyet talált az 'accusatio' mellett.

Idő' haladtával, midőn egy részről az egyedi szabadság' minden nyilatkozatai eltűnván, a' közhatóság korlátlan erejű gyámságot gyakorolt a' polgárok felett, 's más részről a' világi bíróságok is mindinkább magokra öltötték az egyházi fenytételjárás' (Zuchtgerichtsbarkeit) formáit: a' kutató rendszer' elején csak gyéren mutatkozó csirái oly annyira fejlődtek ki, hogy a' büntető per' jelleme megváltozott egészen. — Való, a' tisztán vádoló eljárás nem felel meg a' büntetőjog' céljának; a' státusnak fenntartására szükséges, hogy még oly esetekben is bűnhődjék a' vétkes, midőn a' sértett fél talán közönösségből, vagy félelemből, vagy egyéb indító okokból nem kíván elégtételt, 's miután ez gyakran nem bír elegendő képességgel a' szükséges bizonyítások' megszerzésére, 's miután a' büntető eljárásnak a' legfőbb anyagi valóság' kinyomozására szükség irányoztatnia: a' közhatóságnak is kell a' kérdésben levő tény' tökéletes fényrehozása után törekedni. De más részről, a' kutató eljárás, mellyben a' bíró maga nyomozza ki a' bűn-tetteket, maga gondoskodik a' bizonyítások' szerzéséről, 's melly előleges vád nélkül nyittatik meg, — elvetlen; és mivel a' vizsgálatot kénye szerint terjesztheti ki a' bíró egyáltalában minden tárgyra, 's ennél fogva oly időhosszra, melly neki tetszik, a' polgári szabadságra nézve veszedelmes. Aztán többször mondatott már, de a' valóságnak nem árt az ismétlés — a' kutató bíró nem képes megfelelni feladatának. Elvonatkozva a' rendszer' divatozó alakjaitól, mellyeket a' kutató eljárás mellett nem régiben annyi dühvel felszólalt Car-

mignani sem méltat pártfogására, — nézzük a' rendszert olly alakban, mint azt a' mellette nyilatkozó theoria ideal-képen mutatja, 's miszerint a' kutató bíró az anyagi vá-
lóság' érdekében a' vádlott' lehető ártatlanságát bizonyító minden jelenségeket épen olly szorgalmasan tartozik ki-
nyomozni, mint a' büntett' bizonyságait a). — Ezszerint az inquirens, ügyvéd és vádoló volna egy személyben. De védelem és vádolás két olly különböző működése az észnek, hogy mindkettejét ugyanazon tárgy felett, ugyanazon személy, ugyanazon időben kielégítőleg nem gyakorolhatja; lehetetlen lévén t. i. egyáltalá-
ban, hogy a' vádlott' ártatlansága vagy bűnössége felé mindjárt az eljárás' megnyitásakor vagy legalább ennek első stádiumaiban ne hajolják a' bíró, ki mintegy öntudatlanul az egyik működésnek a' másik' rovására ad elsőseget b); — és miután azon státusokban, hol a' kuta-
tó eljárás leginkább kiképeztetett, még az ügyvéd' segéde is megtagadtatik a' vádlottól, mi magában csak következménye ama' főelvnek, miszerint az inquirens, vádolója is, védje is a' kereset alá vonatottnak, 's miután Zachariae-
nek megjegyzése nagyon is való, hogy az ezen eljárás szerinti büntetőperek' olvasása közben, az ártatlanság' kinyomozása iránti előszeretettel ritkán vagy soha sem fog-
juk vádolhatni a' kutatót, mi onnan is magyarázható,

a) Mittermaier: Das deutsche Strafverfahren in der Fortbildung durch Gerichtsbarkeit und Particulär-Gesetzbücher, und in ge-
nauer Vergleichung mit dem englischen und französischen Straf-
processe. Harmadik kiadás. Heidelberg, 1839—40.

b) Judges — — acquire a habit, very difficult to be shaken off, that of taking a side in every question that they hear debated, and when the mind is once enlisted, their passions, prejudices, and their professional ingenuity are allways arrayed on the same side and furnish arms for the contest; neutrality cannot, under these circumstances, be expected. Livingston: project of a new penal code for the state of Louisiana. London, 1824. 85 l.

mert a' vádlottat önvallomásra bírni akarás, ezen sarkköve a' kutató eljárásnak, némi ellenségeskedést nemz valatoló és nem valló között, — túlságoskodás nélkül állíthatni: hogy ezen rendszer az ártatlanság' fényrehozására sem nyújt kitűnő biztosítékot.

Századunk, különösen alkotmányos irányaiért gyakran azzal vádoltatott, hogy ollyas idealok után törekedik, mellyek magokban 's papiroson igen tökéletesek, de emberi gyarlóságainknál fogva gyakorlatban el nem érethetők. Vélekedésem szerint ellenkezőleg áll a' dolog. 'S valamint az újabb nemzeti gazdaság' egyik fő elve: a' munkának felosztása, mert a' véges emberi elme csak részletes tökéletességre képes, 's ennél fogva meghatározott körbeni mozgásra útasíttatik: úgy az alkotmányos formák'barátjai is élesen kívánják egymástól megkülönböztetni a' státushatalmakat, mert gyarlóságainknál fogva csak ekkor reménylhetni, hogy a' különben összebonyolódások által könnyen megsérülők közül mindegyik némi tökéletességnek nézhet elejébe a' kivitelben. — Az utópia ezszerrint az ellenség' táborában van, azoknál kik a' kutató eljárás' felebb kijelelt idealjának létesíthetését hiszik, kik egymással homlokegyenest ellenkező erők' egymást támogatásáról álmodnak: nem ott hol mint egyébben, úgy a' büntető eljárás körül is, a' formák' meghatározottsága 's az egymással ellenkező elemek' különválasztottsága felé mutatkozik törekvés. Ezen eszme, mellyen általában az alkotmányos intézetek — nem csak a' politikaiak, mi itt mellelleges, hanem a' szorosan jogiak is alapszanak, reproducálván magát a' büntetőjogkiszolgáltatás körül, a' vádoló eljárásban nyilatkozik, mint mellyben az egy státus' nevében más hatalom vádolja be a' bűnöst, más hoz ítéletet felette. —

Magyarországban, ámbár megyei hatóságainkra [nézve jellemző, hogy a' törvényes és adminisztratív ügyek nem

kis mértékben ugyanazon személyek által kezeltetnek, — olly dolog, mellyet a' történeti alapon nyugvó alkotmánynak nem irigylenek az újabbak, a' rögtönzettek, ha úgy tetszik, 's melly ámbár függetlenségünk, fenntartására hatalmas befolyással lehetett a' multban, ma csak az igazságkiszolgáltatás' rovására létezik: még is annyi csirái találtatnak a' jobb büntető eljárási elveknek, miszerint csak a' példátlanul ránk nehezedett környülmények okozhatták, hogy a' tiszti ügyészeti elemből jelesebb vádoló rendszer nem keletkezett nálunk mint a' continensen bár hol.) A' nemesek elleni büntető eljárás — legalább törvény és a' jobb gyakorlat szerint — kutató elemeket nem ismer, 's a' nemtelenek' részére divatozó, jóllehet itt az úgy nevezett benevolum tisztán kutató jellemet öltött magára, 's ámbár a' ,forma processus judicii criminalis' — melylyel bennünket Kollonics akart megajándékozni — miasmáit érezni minden nyomon, minek következése a' bizonyítások' szerzésének lehető legroszabb módja: még sem változhatott annyira inquisitoriussá, hogy fontosabb esetekben is meghatározott tényre vagy tényekre szorítkozó vádlevél nélkül nyittatnék meg az eljárás' második szakasza, mellyet specialisnak mond a' német jogtudomány; 's nem is annyira, hogy ügyvédi segéd megtagadtatnék a' vádlottól.

III.

Hogy a' büntető eljárás hazánkban inkább ösztön-szerű expediensek' összege, mint eleve felállított elvek-nek eredménye, tudjuk mindnyájan. A' közelebb lefolyt országgyűlésnek gondoskodásából a' büntetőjogi választ-mány rövid idő múlva megnyitandja tanácskozásait, mely-lyek az eljárás' rendszeresítését is fogják tárgyalni.

A' vádoló eljárás' megalapításakor, azon kívül hogy egyenesen kijeleltetendők ama' vétségek, melyek ellen magasabb erkölcsi tekintetből csak a' sértettnek megegye-zésével foghatni a' büntető eljáráshoz, minők például: házasságtörés, a' család' kebelében elkövetett lopások 's a' t. különös figyelmet érdemel e' kérdés: mint kell szer-kesztve lennie a' vádoló hatóságnak, hogy a' polgári sza-badság ne veszélyeztessék általa?

E' tekintetben érdekes leszen végig mennünk azon nemzetek' eljárásán, melyeknél a' vádoló rendszer diva-tozik; ez úton biztosabban jutunk el vezéreszmékhez, mint úgy nevezett természetjogi lehozások által: mert nem a' positivum és az eszme közötti ellentétnek, hanem e' kettő' rokonságának kimutatásában áll az észjog a).

a) V. ö. értekezésemet a' codificatióról a' Budapesti Szemle' első kötetében, 256 l.

Angliában nem létezik külön státushatóság, mellynek tiszte volna a' vétségek' 's büntettek' elkövetőit kivétel nélkül törvény' elejébe idézni, 's magára a' sértőre vagy külön más vállalkozóra van bízva 'prosecutor' — képen a' törvénybontó ellen fellépni. Mittermaier úgy vélekedik, miszerint ennek okát abban kell keresni, hogy az egyes polgárok Angliában inkább áthatva lévén a' státusélet' érzetétől, nagyobb érdekekkel viseltetnek a' közügyek' iránt, 's hogy ollyashatalom' alakítása, minő a', 'ministère public' Franciaországban, igen veszedelmesnek találtatott a' nép' szabadságára nézve. Azonban ma már az angol jogtudósok is nagy számmal, 's köztök a' szabadság' legbuzgóbb pártolói, p. o. a' radical Bentham a) oda nyilatkoznak, hogy magános személyekre szoríttatván a' vádolás, mintegy joga van az egyednek, büntetlenségben részesíteni a' gonosztettet, 's olly munka lévén a' büntetőjogi pörlekedés melly képességet, ügyességet és állhatatosságot követel, a' némbert, a' beteg, a' kisdedkoru 's a' t. elejtetnek a' törvény' jótéteményétől; hogy az úgy nevezett vádoló egyesületek csak igen tökéletlenül felelnek meg a' czélnek; hogy a' nyilvános vádolók' felállítása a' méltányság által parancsolt intézkedés, mert a' különben is 'már a' rajta elkövetett gonoszság által terhelt polgárt segéd nélkül nem hagyhatni, 's mert, ha a' vétkesnek büntetése néha hasznára van a' sértettnek, az mindig javára van a' társaságnak; 's hogy tehát ennek kötelességében áll: a' törvények' betöltésére szükséges működésekben eljárni. — Mind ezekenél fogva, 's miután úgy is a' coroner erőszakos halálózások' alkalmával, a' békebírák és sherifek közrendbontók ellen, a' korona' ügyvédei lázadási esetekben, sajtóvétségek' nézve 's a' t. — mind a' király által kinevezett

a) De l'organisation judiciaire Dumont' kidolgozásában. Bruxelles 1830

tisztviselők — vádoló hatósággal bírnak, 's miután az éjszakamerikai szövetség' talán mindenik státusában, a' bűnösök' törvény elejébe vitelének kötelességével felruházott státusügyvédség létezik: azt, hogy Angliában külön vádoló hatóságot nem találunk, kevésbbé a' végrehajtó hatalom' növekedésétől tartásból, mint abból kell magyaráznunk, miszerint az angol büntetőjog, még a' legújabb végzemények után is, különmemű, egymással gyakran homlokegyenest ellenkező töredékeknek öszvege, melly magokban tökéletlen jogintézkedésekből azonban, közszellem és polgári érettség a' legüdvesebb eredményeket képesek lehozni.

Skóciában valamint az Angliávali egyesülés előtt, úgy jelenleg is, egy közönséges nyilvános vádoló létezik, a' 'lord advocate of Scotland', kit a' korona mindig az ügyvédi karból választ és szabadon elmozdíthat hivatalából, 's ki vagy maga, vagy helyettesei által lép fel a' 'court of justiciary' előtt büntetőjogi ügyekben. Kisebb vétségekre nézve, mellyek felett a' helybeli hatóságok ítélnek, külön tiszti ügyészek járnak el a' vádlásban. A' magános polgárok általi vádemelés, való, nem tilos általában, de annyi akadály gördítették elejébe, hogy magános vádolók gyakorlatilag csak nem egészen ismeretlenek a).

Újabbán több panasz emeltetett Skóciában a' vádoló hatóság ellen; nem mintha magános vádolást kívánnának helyébe léptetni, de a' státusügyvédségnek a' koronától függése miatt, 's különösen még azért is, mert annyi tisztán administratív kötelességek vannak e' tiszttel öszvekapcsolva, miszerint a' parlamentben némi igaz-

a) Office of the lord advocate of Scotland, az 1825 diki Edinburgh reviewben; alkalmasint Broughamtól. — Mac-Culloch: a statistical account of the br. empire. London, 1836.

sággal mondathatott: hogy az egész végrehajtó hatalom a' lord advocateben központosúl b). A' törvényes ügyeknek gyakori elhanyaglása, 's bizonyos esetekben bizalmatlanság a' polgárok' részéről, a' státusügyvédség' ezen szerkezetének következményei. Hume ugyan a' skót büntetőjog' commentárjaiban idétlennek nyilatkoztatja e' bizalmatlanságot, mondván: hogy a' hatalmát bemocskoló, vagy ezt elnyomási szándékokra fordító státusügyvéd saját hitelét és szerencsáját 's a' korona' szolgálatát egyiránt veszélyeztetné. De ha meggondoljuk, hogy a' lord advocate minden ellenörködés nélkül jár el, helyeseknek fogjuk találni Brougham' észrevételeit, ki megismervén hogy közönséges esetekben talán visszaélésektől nem tarthatni, kérdést teszen: valljon nem leend-e méltó ok némi bizalmatlanságra, ha olly esetek fordulnak elő, mellyekbe a' hatalom' helybeli pártolói vannak keverve; 's ki megjegyzi egy úttal, miképen a' törvénykiszolgáltatás' üdves voltára szükséges, hogy felette álljon a' gyanúnak: mert különben nyújtson bár határtalan kezességet a' személy, még is megmaradnak az intézkedés' rossz következményei. —

Lássuk, mint felel meg a' franczia vádoló hatóság, 's általában az elővizsgálati eljárás azon kettős igénynek: hogy elegendő biztosítékokat foglaljon magában a' büntettek' kinyomozására egy részről, 's a' polgári szabadság' épen tartására más részről.

A' code d' instruction criminelle' első cikkelye így szól: 'a' büntetések' alkalmazásairai kereset csak azon tisztviselőket illeti, kiket a' törvény azzal megbízott. — A' némi büntett', vétség' vagy áthágás által okozott kár' megterítésére kereset mind azok által gyakoroltathatik, kik ama' kárt szenvedték.'

b) Parliamentary reports, 1804. Brougham által az említett cikkelyben idézve.

Ezzerint külön hatóság létezik, melynek kötelességében áll: a' büntető törvényeket megszegők ellen vádolóképen fellépni; de a' szenvedett kár' megtérítése iránt, mint külön panaszló jelenhetik meg a' sértett fél, a' 'partie civile', (egy a' német 'adhaesionsprocess' felperesével.)

Felvilágosításul álljon itt egy példa: N. N. vadászaton ügyetlenségből agyonlövi A-t. A' vádoló hatóság a' státus' nevében N. N. nek büntetés alá vonatását követeli az általa elkövetett ölésért. A' törvényszék, tegyük fel, több hónapos fogságra ítéli ennek következtében N. N-t, és száz frank bírságra. A-nak özvegye fellép egy időben a' vádoló hatósággal mint partie civile, 's elégtételt követel a' férje' halálából reá és gyermekeire háramló kárért; a' törvényszék e' tekintetben talán öt ezer frankban marasztalandja el N. N-t. —

Mint minden egyéb igazgatói hatóság Franciaországban, úgy a' vádoló is (ministère public), mely jelen szerkezetét Napoleontól nyeré, a' központosítás' szellemében és formáival működik. — A' vádoló hatóság' helyén áll az igazságkiszolgáltatás' ministere. Ez, vagy is ennek ajánlatára a' király egy procureur-généralt nevez ki a' cassatiói törvényszék mellett; hat avocat-général foglalkodik felügyelése alatt. Mindenik királyi törvényszéknél (cour royale, számra 27.) külön procureur-général találattik. Ennek igazgatása alatt állanak: 1) helyettesei (substituts du procureur-général), kik közvetlenül alatta, hivatalában (parquet.) foglalatoskodnak; 2) több avocat-général, kik a' királyi törvényszékeken vádolóképen lépnek fel, 's kik közül a' legidősbik első avocat-généralnak neveztetik; 3) több procureur du roi, kiknek szintűgy helyetteseik vannak, 's kik az alsó törvényszékek mellett (tribunaux de première instance, számra 363.) működnek. A' procureur-généralok semmi viszonyban nincsenek egymással, de központosúlnak az igazságkiszolgáltatás' ministe-

riumában, épen úgy mint a' megyék' praefectusai a' belügyekében.

Mindegyik procureur-général felügyel maga és alattvalói által az illető királyi törvényszék' egész kerületében a' közrend' fenntartására a), 's kötelességében áll: minden büntettet, vétséget és áthágást kinyomozni, és törvény elejébe idézni b).

A' code d' instruction criminelle' 29 d. és 30 d. cikkelyében kijelelvek azon különböző személyek, kiknek kötelességök a' vádoló hatóságnak tudtára adni azon tényeket, mellyek ellen nyilvános panaszt emelhetni; ez azonban magától is felléphet, 's általában hogy felléphessen, semmi előleges bejelentés nem tétetik a' kormány-nál, csak sajtóvétségeknél a' ministerium' felhatalmazása szükséges c).

A' vádoló hatóságot ki kell hallgatni minden büntető ügyben, különben érvénytelen az ítélet.

A' vádoló hatóság végrehajtatja az ítéleteket.

a) Mi itt a' ministère public' büntetőjogi hatáskörére szorítkozunk; a' polgári jog körüli hatása nem ide való.

b) Bourguignon: le ministère public. Páris, 1829.

c) Lásd: de Vaulx colmári első avocat-général' értekezését a' vádoló hatóságról a' kritische Zeitschrift für Rechtswissenschafts a' t. több füzetében.

IV.

A' francia vádoló hatóság, mint láttuk, tetemes hatalommal lép fel; 's miután ennek minden tagjai a' végrehajtó kormány által neveztetnek ki, 's ennek kénye szerint mozdíttathatnak el hivatalaikból, természetes: hogy nem hiányoznak, kik főleg oldaltekintettel a' politicalai vétségekre, a' vádoló hatóságot jelen szerkezetében a' polgári szabadságra nézve veszedelmesnek tartják.

Azonban, miután a' büntetőjog' egyik feladása: a' közrend' megőrzése, — csak ugyan elkerülhetlenül szükséges, hogy a' státusügyvédség valóságos hatalommal is bírjon. Az alkotmányos szabadság' fenntartása nem eszközöltetik azáltal, ha az adminisztratív hatalmat erőnélküli bábbá alacsonítjuk, mi csak anarchiát idézhet elő: de igen az által, ha a' végrehajtó hatalom más, alkotmány-szerű erőnek ellenörködése alatt áll. 'S ezt nem kis mértékben találjuk a' francia büntető eljárásban.

A' végrehajtó hatalomtól függő, 's elmozdítható státusügyvédség' ellenében áll a' kormánytól független 's elmozdíthatlan (inamovable) bíróság.

Mindenik kerületben (arondissement) van legalább egy vizsgáló bíró (juge d' instruction), ki az alsó (első fokú) törvényszék' tagjai közül választatik a). Mihelyest a' vá-

doló hatóság magános polgárok vagy a' törvényszéki políczia' tisztei által a) valamely büntető törvényszegésről értesített, azonnal felszólítja a' vizsgáló bírót hogy a' tény' helyszínére menjen, 's a' tanúkat kihallgassa; a' bűnös' tettenéretésekor (in delicto flagranti) ha a' tény testi vagy gyalázó büntetést von maga után, maga is előleges vizsgálathoz foghat, 's parancsot adhat ki a' bűnösnek maga elejébe állítására, sőt ezt el is zárathatja b). A' büntető eljárás codex' 93 d. cikkelyének értelmében a' vádlott legalább is huszonnégy óra alatt kihallgattatandó c). Minden nyolczadik nap' jelentést tartozik tenni a' vizsgáló bírónak az általa kezelt ügyeknek mibenlétéről, 's miután külön mindenik vizsgálattal elkészült, 's az eredményeket a' vádoló hatósággal közölte, az ügy a' legalább is három első fokú törvényszéki bíróból álló tanácskamara (chambre de conseil) elejébe terjesztetik. A' vádló keresetét írásban benyújtja és visszavonul. Ekkor, a' mint vagy büntettnék, vagy vétségnek, vagy áthágásnak találta a' tény, kijelentetik az illető törvényszék, hová tartozik. Ha t. i. egy vagy több tagja a' tanácskamarának büntetett (crime) az az: gyalázó d) vagy testi büntetést maga után vonót lát a' tényben, az ügy a' királyi törvényszék, nevezetesen a' vádló kamara (chambre d' accusation) elejébe terjesztetik e), 's a' netalán még szabad lábon álló vádlott fogságba adatik f); vétség-

a) 9 tcz. hol ezek elősoroltatnak, kikhez a' 10dikben még a' megyék' praefectusai 's a' párisi préfet de police is számíttatnak.

b) 40. 41. tcz.

c) Dans le cas de mandat de comparution il interrogera de suite dans le cas de mandat d' amener des les vingt-quatre heures au plus tard.

d) A' büntetéseknek infamansokra 's nem infamansokra osztása, mint ez különösen a' franczia codeban is divatozik, nem helyesíthető. De hiszen ez nem idevaló

e) 133 tcz.

f) 134 tcz.

geknek (délits) vagy áthágásoknak (contraventions) talált tények a' policziai ítélőszékek' elejébe útasíttatnak. Azon esetre, ha a' tanácskamara úgy találná, hogy büntető eljárásnak egyáltalában nincsen helye a), vagy hogy a' tény csak egyszerű policziai áthágás, vagy ollyas vétség, mellynek büntetése nem jár fogsággal b), az őrizet alá került vádlott szabadon bocsáttatik c).

A' hetenként legalább egyszer összeülő vádlókamara' elejébe kerülven felebbvitel' útján az ügy, 's benyújtván a' vádlott 's a' partie civile egyiránt értesítéseiket írásban, a' vádoló hatóság pedig keresetét öt nap alatt előadván d) 's azonnal visszavonulván, határozat hozatik e), 's csak ha itt is megerősítettett a' tanácskamarának végzése, leszen helye a' büntető eljárás' második részének, az az: csak ekkor nyittatik meg a' vádlott ellen a' büntető per.

Ennyi elővizsgálatot követel a' törvény, mielőtt per alá vonatik a' vádlott; 's még is a' kutató eljárás' védői örömet elhítenék velünk, hogy a' francia elővizsgálat

a) 128 tcz.

b) 129. 131. tcz.

c) A' vádlottnak elfogatása ítélethozás előtt, olly kérdés mellyet a' kezességével együtt nem csak per summa cacumina kellene tárgyalni. Fő elv kétségkívül az, hogy csak bírói személy fogathatja el előlegesen a' vádlottat, 's hogy csak a' törvény által kijelelt esetekben; de e' kijelelés szabatoságot kíván és éles meghatározottságot. A' habeas corpusféle rendelkezések sem elégségesek, mert ezek felmentik ugyan törvénytelen fogságából az egyedet, de hogy törvénytelen fogságba ne jöhessen, az ellen nem biztosítják.

d) 217 tcz.

e) A' nyilvánosság itt is, mint a' tanácskamarában ki van zárva, mert a' bírói végzést megelőző vitatás és szavazás mindig zárt ajtónál történik. Méltó ez ellen olvasni Feuerbach' munkáját: *Über Öffentlichkeit und Mündlichkeit der Gerechtigkeitspflege*. Gießen, 1821.

nem nyújt elegendő biztosítékot az ártatlanságnak, nem annyit mennyit a' kútatónak eljárása, melly ellenörködést nem ismer, 's mellyben az úgy nevezett, 'generalis inquisitio' (a' vádoló eljárás' elővizsgálata) 's a' 'specialis' (a' valóságos büntetőper) szoros elválasztás nélkül egymásba folynak annyira, miszerint több státusban ezen nem régiben még Rosshirt a) által is sem szükségesnek, sem hasznosnak, sem lehetségesnek nem találtatott felosztás végkép eltöröltetett, és Grollmann hessendarmstadti minister méltán mondhatá: hogy az utóvilág nem fogja hinni a' specialis inquisitio' eltöröltetését több országokban, minek következtetésében a' valóságos pör nélküli halálra ítélet törvényesített.

Hogy a' francia eljárás' előszakában számosak a' visszaélések, 's hogy a' vádoló hatóság' azon hatalma, miszerint bizonyos esetekben maga is előleges vizsgálathoz foghat, 's tehát némileg bírói functióban is eljárhat, mint a' vádoló pör' szellemével meg nem férő anomália, jogtalan, — ezt nem tagadhatni. De Vaulx ugyan azzal ügyekszik mentegetni a' vádoló hatóság' ezen rendkívüli fellépését, hogy az ekkép történt vizsgálat mindig csak provisorius, 's hogy a' vizsgáló bíróság ennek mindenik részletét, ha szükségesnek látja, újra felveheti: de azért a' vádló általi kihallgattatása mindig igazságtalan, 's a' 61 d. törvényczikkely' rendelkezésénél fogva szükségtelen is.

Bourguignon, Carnot, Golbéry, Legraverend, de Vaulx 's mások kiknek sorában bírakat 's a' státusügyvédség' tagjait it találhatni, több visszaélésre figyelmeztetnek bennünket. Illyen az, hogy a' vádoló hatóság nem ritkán jelen van, midőn vádlott és tanúk a' vizsgáló bíró által kihallgattatnak; hogy a' huszonnégy óra alatt kihallgattatandó vád-

a) Geschichte und System des deutschen Strafrechts. Stuttgart 1838—9.

lott gyakran huszonnégyszer napig is elvárhat; hogy a' vizsgáló bíró, ki a' 127 d. törvényczikkely' rendeletéhez képest minden héten jelentést tartozik tenni az elejébe került esetek iránt, megfigyelkedezik e' rendeletről; — visszaélés, még pedig súlyos visszaélés, hogy vannak vizsgáló bírák, kik a' tanácskamara' tagjainak házához aláírás végett már készen küldik a' vádlottat büntető per alá fogó határozatot, mert ennek hozatalára a' tanácskamara' egy tagból álló kisebbségének nyilatkozata is elégséges; hogy ennél fogva a' tanácskamara csak akkor ül össze valósággal midőn a' vádlott' felmentése indítványoztatik. — De ezen visszaélések, mint már nevök is mutatja, nem a' codexben, nem az eljárási szabályokban gyökereznek, mik pontosan megtartva nagy mértékben megfelelők a' rend' és szabadság' igényeinek, 's ezeket bölcsen egymás mellé rendezik. A' tanács- 's a' vádoló kamarák által gyakorlott ellenörködés' hatalmas befolyását világosan mutatja azon körülmény, hogy minden évben számos személy ellen szüntetett meg az elővizsgálat, mert a' tény, mellyről vádoltattak, nem találtatott a' büntető törvénybe ütközőnek. Kik azt óhajtják, 's a' vádoló hatóság' olly szerkezetéről álmodoznak, mellynél fogva soha egy ártatlan se' kerülhessen elővizsgálat alá, tovább mennek, mint maga az assemblée constituante, melly ennek lehetetlenségét megismerte. C' est un sacrifice, mondá Duport a' büntetőjogi választmány' nevében, que l'individu doit faire à la société, puisque ce n' est que par-là, que la tranquillité, la sûreté, la liberté des tous sont assurés a).

- a) Vessd össze: Abegg' .kritische Betrachtungen über den Entwurf einer neuen Strafprozessordnung für das Königreich Württemberg. Altenburg 1840. czimű munkájával.

V.

Angliának törvényszéki szerkezete, melly még most is a' középkorban mindenütt divatozott szokás' képét mutatja, miszerint a' bírák ítélelhozás végett beutazzák az országot: egy vagy más német tudós' bámulattárgya lehet ugyan még napjainkban is; de a' londoni 'criminal central court' nem régiben történt felállítása egymaga is eléggé mutatja, hogy a' reform' épületei nem fognak emelkedni ez' alapon.

Az elővizsgálat Angliában a' békebíró által történik, és szabályai módra és időre nézve (a' gaol delivery biztosság' dazára is néha szerfelett késedelmes a' vádlottak' kihallgatása) a' gyakorlaton alapulnak, nem törvényeken. Megeskettetvén a' vádló az ügy' igazságos előadására, a' tanúkkal együtt a' vádlott' jelenlétében kihallgattatik; az utóbbi a' neki szükségeseknek látszó kérdéseket teszi a' vádlónak és tanuknak, 's a' bíró kihallgatja a' feleket mind az iránt mit magával hoz az alkalom. Midőn a' vádlottnak kérdések tétetnek, értésére adatik a' bíró által: hogy szabadságában áll felelni vagy nem felelni a). Ezen az angol büntető eljárást jellemző sajátságot csak utóbb fogjuk alaposabban méltathatni, midőn a' törvényszéki kivi-

a) Bentham: Rationale of judicial evidence specially applied to english practice. London, 1827. Ild.k. 311 l.

lágjáról leszen szó; de e' helytt felelnünk kell azon magasztalásra, melylyel a' békebíró általi elővizsgálat' nyilvánossága említettik. Az eddig mondottak után talán nem szükség ismételnünk, hogy a' kutató elemeket minél keskenyebb körre kívánjuk szorítani, mit e' munka' folyamában még többször lesz alkalmunk bebizonyítani; de ha meggondoljuk, hogy az elővizsgálat' nyilvánossága által a' vádlott folytonosan értesítettik az ellene tett lépésekről, 's így a' tény' bebizonyítását nyomról nyomra akadályozhatja, kéntelenek leszünk oda nyilatkozni: hogy az elővizsgálat, ha általa némi czél' elérését akarjuk eszközölni, az az: bizonyságokat szerezni, mellyek a' büntető per' megnyitását vagy elmellőzését igazolják, — nem lehet nyilvános. Az ezen úton nyert eredmények természetesen csak annyi erővel bírhatnak, hogy a' vádlott per alá vonathassék; az eljárás' második szakára nézve nem létezök gyanárt tekintetnek, 's a' vádlottnak elmarasztalására csak annyiban lehetnek befolyással, mennyiben a' tökéletes nyilvánossággal járó per' folyamában újlag alakulnának, miről alább.

A' vizsgálat' eredményei a' súlyosabb 's rövid uton el nem döntethető esetekben a' nagy vagy vádoló jury' elejébe terjesztetnek, 's ettől, nem rendes törvényszékek' ítélletétől mint Franciaországban, függesztetik fel a' büntető per' megnyitása a). A' nagy jury, mellynek eljárása nyilvános lehet, mert ekkor nem a' vád' alapítására szolgáló

- a) Van egy neme az eljárásnak, melly by informationnak nevezetik, melly bírságok' megvételére, lázadási esetekben, sajtóvétségekre nézve 's a' t. közdivatban van, 's mellynélfogva, nagy jury nélkül, de az utóbbi esetekben a' főtörvényszék' előleges engedelmevel, — az első helytt említettben e' nélkül is, büntető per kezdetik a' vádlott ellen. Ez azonban csak kivételképeni eljárás, melly nem sok népszerűséggel dicsekedhetik, it was at one time the butt of popular and party clamour'.

jelenségek' gyűjtéséről, hanem mérlegezéséről van szó,
 • zárt ajtóknál tartja üléseit, mi egyike, azon számos anomaliáknak, melyekre minden lépten, nyomon bukunk Angliában. Bentham a' nyilvánosság' hijányának történeti okát adja. Azon időben t. i. midőn a' nagy jury kezdetét vette, a' vádlott még mit sem tudott az ellene indított eljárásról, melly titkot követelt, hogy azon esetre, ha a' nagy jury helyén valónak találná a' keresetet, meglepethessék és elfogathassék a' vádlott; de jelenleg csak akkor terjesztetvén a' quarter-sessiókban a' nagy jury' elejébe az ügy, midőn a' vádlott már kihallgattatott iránta, vagy éppen már el is fogatott, a' felebbi ok tökéletesen megszűnt. Aztán, ha orvosoltatnék is e' fogyatkozás, ha, mint Éjszakamerikában történik, nyilvános ülésben alapíttatik meg a' vád, még mindig állani fog ezen kifogás a' nagy jury ellen: hogy miután az elővizsgálat' befejezésével nem arról kell itélni, van-e elégséges bizonyosság arra, hogy N. N. bűnös? hanem arról: van-e elégséges bizonyosság, hogy N. N. ez vagy ama' vétség' elkövetéséről méltán gyanúba vétethetik? — e' felett, mint nem egyszerű bűnösségkérdés felett, tanult bírócollegium biztosabban fog ítélni mint jury. 'S ezen oknál fogva is történhetett, hogy ambár a' júliusi változások után, midőn a' büntetőjog is újabb revisio alá került Francziaországban, egyesek az 1791től 1808ig divatozott vádló jury mellett nyilatkoztak, még is a' többség inkább a' tanács- és vádoló kamarák' ítélete alá kívánta a' büntető per' megnyitásának kérdését terjesztetni.

THE HISTORY OF THE
CITY OF BOSTON
FROM THE FIRST SETTLEMENT
TO THE PRESENT TIME
IN TWO VOLUMES
BY NATHANIEL BENTLEY
OF THE BARRISTER AT LAW
IN GREAT BRITAIN
AND OF THE COUNSELLOR AT LAW
IN MASSACHUSETTS
PUBLISHED BY J. BENTLEY
AT THE SIGN OF THE SHIELD
IN CORNHILL
1786

II.

VI.

Eddig a' vádoló rendszer' első szakáról, az elővizgálatról szólottunk; most magát a' büntető pert, a' szorosabb értelemben vett büntető eljárást kell tárgyalnunk.

Minden büntető perben két fő momentumot kell megkülönböztetnünk, a' büntett' 's a' büntetés' kérdését; az az: ,bűnös-e a' vádlott, vagy sem?'

's

,milly büntetést szab az illető büntettre a' törvény?'

A' második kérdés' feloldatása a' pozitív jog' rendelkezésétől, 's e' rendelkezés' ismeretétől függvén, törvénytudósokból álló bíróságot feltételez.

Az első kérdés' eldöntése a' vádlott' bűnösségének vagy nem bűnösségének kiviláglásától függ, 's hogy meghatározhassuk, szükségesek-e ennek nyelésére külön jogismeretek? itt a' kiviláglás' természetéről kell előlegesen értekeznünk.

Valaminek kiviláglása (evidence, Beweis) valami iránti előleges vagy egyúttali meggyőződést, 's ez ama' valaminek bebizonyodását, bebizonyítását feltételezi. Ezszerint a' törvényszéki kiviláglás, bebizonyodáson alapuló meggyőződést feltételez a' bíróban.

Bebizonyítást kíván mind a' polgári, mind a' büntető jog, de amaz beelégszik vagy beelégedhetik alaki, ez csak anyagi

bizonyossággal; az az: a' büntetőjogi bíró mindig történt vagy nem történt tény felett, — a' polgárjogi bíró néha csak történt vagy nem történt bebizonyítás felett ítél. A' büntetőjogi viszony' tárgya t. i. abban különbözvén a' magánjogi viszonyétól, hogy magánjogokról lemondhatni, minélfogva az igazság' kinyomozása itt a' felektől függ; de nem a' büntetőjogi igazságról, mint mellynek tárgya polgári közlekedésből elvont, tehát elidegeníthetlen jogok' csonkításában vagy elvételében áll — : kötelessége a' státusnak, olyképen rendelni el a' büntetőjogi eljárást, hogy magoknak a' tényeknek valósága kinyomoztassék, 's ezen kinyomozás a' felek' önkényétől fel nem függesztetvén, a' valóság ezek' akaratának ellenére is kivilágolják a). — Ezen lényeges különbségnek természetesen különböző eljárást is kell maga után vonnia, és szomorú következtetések fognak szükségkép beállani, ha a' magán- és büntetőjogi bebizonyítás összevartatják bíráink által.

Ha valamelly tény saját érzékeink' körébe esik, a' felőlei anyagi bizonyosság, külön észbeli működés' hozzájárulása nélkül, rögtön meggyőződésé válik lelkünkben, 's ama' tárgy tökéletes kivilágolás' fényében áll előttünk. De ha nem szemeink' láttára követtetett el a tett, ha nem füleink' hallottára mondatott a' szó, ha nem minnagunk vettük észre a' tényt: máshonnan nem saját érzékeink' köréből kell merítenünk a' meggyőződést, melly nélkül nincsen kivilágolás. Ez utóbbi állapotban van a' büntetőjogi tényre nézve a' bíró.

A' büntetőjogi bebizonyítás' theoriái több fő eszközről szólnak, mint külön, vagy másokkal egyetemben teljes kivilágolást nyújtókról, 's itt először is az úgynevezett qualificált önnmegvallással találkozunk.

a) V. ö. Jordan' és Mittermaier' ide tartozó dolgozataikat.

A' középkor — melyben a' jelen büntetőjogi eljárás' több pontjai némileg rendszerítették — roppant erőt tulajdonított mindig a' vádlott' önnmegvallásának. Úgy vélekedett, hogy mind azon csalódások, melyeknek a' legeslegjelesebb tanúk is érzéki észrevevésközből kitévők, valamint azok is, melyek a' jelenségekből következtetéssel járhatnak, a' vádlott' önnmegvallása által kikerültethetők. Azon erkölcsi megnyugtató is, melyet az elmarasztaló bírónak a' bűnös' önnmegismeréséből lehetetlen nem mérítenie, szintűgy tetemes befolyással lehetett az önnmegvallásnak nyereséje utáni törekvésre. 'S valóban úgy tapasztaljuk, hogy az egész kutató rendszer, anyagi torturával és nélküle, e' célra van irányozva. A' státus' fennállására szükséges, hogy a' bűnösök bűnhődjenek; már pedig valakinek bűnösségéről csak akkor győződhetünk meg teljesen 's olly annyira, hogy a' büntetést nyugott lélekkel reá mérhessük, ha maga a' vádlott is bűnös voltát megismeri: tehát azon kell lennünk mindenkép, hogy amaz önnmegismerést kicsikarhassuk belőle. — E' fonalon indul részben még ma is, 's indult kívált a' középkorban az okoskodás, 's ennek következtetésében — mind a' mellett hogy az egyházi jog nem pártolá e' nézetet — lőn a' római jogban a' rabszolgákra szorított tortúra általánossá a). 'S csakugyan, megrendítettén egy részről, főleg az egyházi jogtudósok által a' hit, mely ordaliák, mint az Istenség' közvetlen nyilatkozása által véle kitudhatónak a' vádlott' ártatlanságát vagy vétkeességét, 's elvül állíttatván fel más részről: hogy csak önnmegvallásra ítélhetni el a' bűnösnek tartottat; iszonyú következetességgel a' torturához, mint a' vétkesek' büntetlenül mara-

a) D. XLVIII. 18. De quaestionibus. A' római jog egyébiránt távol vala jeles bizonyítási erőt tulajdonítani a' torturának: „etenim res est fragilis et periculosa, et quae veritatem fallat“ mondja az idézett czím.

dása által veszélyeztetett társaság' végmenedékéhez folyamodtak.

Ezen elvnek — hogy t. i. a' bűnöst önnmegvallásra bírni, fő feladása a' büntetőjogi eljárásnak, — melly bár egyenesen ki nem mondva, még is lelke a' kutató rendszernek, köszönhetni: hogy ott is, hol a' kor' elútasíthatlan követelésére, az anyagi tortura eltöröltetett, szellemi lépett helyébe, valamint e' rendszerben lépnie kellett is. De midőn a' kutató eljárás' azon maximája ellen nyilatkozunk, melly a' bírát főleg és csak nem kizárólag a' pörbefogott' önnmegvallásának kicsikarására útálja, 's ennek bár mi módóni kinyerésére, miután némileg ellenfelet láttat vele a' vallani vonakodóban, mintegy felingerli, — midőn illy visszásság ellen nyilatkozunk, nem tartozunk azok közé, kik a' bűnös' önnmegvallásának egyáltalában semmi erőt sem tulajdonítanak. Quintiliannak Fabriczy által is jeles munkácskájában a' magyarországi büntetőjogról idézett szavai: *ea est natura omnis confessionis, ut possit videri demens, qui de se confitetur* el nem fogadhatók. Tagadhatatlan, hogy a' kétségbesés' örültségében bűnösnek vallhatja 's vallotta magát nem egy ártatlan, — midőn harczban lát maga ellen mindent, midőn legegyszerűebb nyilatkozásai is szörnyekké válhatnak a' kutató hermenevtica' érintése alatt; 's ha egyéb példák nem volnának, a' múlt századokból fennmaradott törvénykezési irományok, mellyekből világos, hogy nem egy boszorkányságról vádolt, a' torturának alkalmazása, sőt az ezzel ijesztetés előtt, magát az ellene felhozott tényekre nézve vétkesnek vallá, bizonyítják az illetén hamis önnmegismerések' lehetőségét még olly esetekben is, midőn bizonyos halálnak nézhet elejébe a' vádlott; — való az is, hogy a' kisebb büntettről vádolt magát bűnösnek vallhatja, talán a' további nyomozás' megszüntetésére, mellynek folytában némi még ki nem tudott, 's általa va-

lósággal elkövetett nagyobb büntett világozhatnék ki el-
lene, — 's talán külön más czél' elérésére is a), vagy egy
hatalmasabbtóli félelmében, kinek érdeke kívánhatja, hogy
a' vádlott önnmaga ellen valljon, 's kinek hatalmában áll
őt vagy a' hozzá közelállókat, ellenkező esetben, még ér-
zékenyebben sújtani; való még az is, hogy olly esetekben,
midőn önnmegvallással járó elmarasztás enyhített bün-
tetést von maga után, 's midőn látja a' talán fonák elvek'
befolyása alatt alakuló bebizonyítást maga ellen fordulni,
— végmenedékül hamisan önnmaga ellen vallhat a' vád-
lott. — Tagadhatlanul, való mind ez. De midőn más oldal-
ról száz és száz példát látunk naponként, hol a' vagy lel-
kiismeretétől, vagy az ellene felhozott tanutételek' erejétől
önnmegvallásra birt vádlott azt ismételve megerősíti ité-
lethozás után, sőt ez vagy ama' büntetés' kiállása közben
is vissza nem vonja, 's így a' — ne feledjük el — nem
csak a' külső cselekvésre, hanem a' jogellenes feltételre néz-
ve is kiviláglást nyújtó önnmegvallás' bizonyító erejét ta-
nusítja, — azt még is érvénytelennek tekinteni, csak túl-
ságos skepsisnek lehet eredménye b). — 'S e' tekintet-
ben Bentham az angol büntető eljárás' azon sajátosságát,
miszerint a' vádlott az önnmegvallástóli óvakodásra in-
tetik, méltán kárhoztatja; annyival is inkább, mert az an-
gol bíró a' törvényszéken kívül történt önnmegvallást nem
minden bizonyító erő nélkülinek tekinti, 's így követke-
zetlenségről is vádoltathatik.

a) Bentham: Rationale of judicial evidence. III. d k Feuerbach:
Actenmässige Darstellung merkwürdiger Criminalfälle 1828.
Két k.

b) Az önnmegvallás önnmagunk elleni tanutétele, tehát el nem fogadható — így szól még legújabbán Gerstäcker is.
De hányszor mondatott már, hogy a' magunkról, magunk által
felt tanutétel csak annyiban jöhet pártosság' gyanujába, mennyiben
magunk mellett szól.

Azonban, hogy a' vádlottnak önnmegvallása meggyőződést nemzhessen a' kérdéses tény iránt a' bíróban, erre nézve a' felebbieknel fogva nem elég, hogy az a' törvényszék előtt a), határozottan, belső ellenmondásokat magában nem foglalólag 's egyenesen a' kérdéses tényre nézve, — tehát nem egyedül ez vagy ama' körülményt illetőleg, nem mintegy melleslegesen, hanem egyenesen annak tudomásával, hogy vallomása önnmegvallás, történetjék, — de kívántatik még különösen, és minden esetben, hogy az önnmegvallás' tartalma, 's az ügynek egyéb kiviláglási eszközlők által nyeretett momentumai között világos, ok- és okozati viszonyon alapuló összhangzat mutakozzék. Igen helyesen jegyzi meg ennélfogva Bentham, hogy az önnmegvallás kivált részletessége által nyerhet bizonyítási erőt, valósága vagy valótlansága — a' mint t. i. részletei az egyéb úton nyert és bebizonyodott körülményekkel megegyeznek vagy sem, így inkább kitűnvn. 'S ezszerint minden önnmegvallásnál, a' vétség' szoros anyagi leírásán kívül a' hely' és idő' pontos kijelelését fogjuk kívánni, hogy láthassuk, megegyeznek-e a' talán már egyéb bizonyítási eszközlőkből kiviláglott tényhelylyel és tényidővel. Ennek fontossága arra bírát volt az angol törvényhozást, hogy már a' vádlelélben mindig követelék a' kérdéses tény' helyének és idejének kijelelését, még pedig olly szigorúsággal, hogy elmulasztás' esetére a' vádlott felmentessék a' kereset alól. De csak hamar észrevéte-tett, miképen több esetekre nézve a' vádlottnak vétkeessége eléggé bebizonyítható már a' vádlelélben, de a' tény' helye és ideje, vagy legalább ezeknek valamellyike egyáltalá-

- a) A' törvényszéken kívül tett önnmegvallásra nem sokat adhatni. Feuerbach emliti, hogy a' plassenburgi penitenciaryben 1818 — 1825ig 219 fogoly magát gyilkosnak, rablónak 's a' t. vallotta, csak hogy a' fogházat odahagyhassák, mert önnmegvallásaik majdnem kivétel nélkül hamisaknak találtattak.

ban nem, minélfogva jogfictióhoz folyamodtak, rendelve: hogy hely' és idő' kijelelése szükséges ugyan, de a' vádlevél' erejére nézve mindegy, akár a' birói eljárás által is kiviláglandó tényhely és tényidő, akár csak pótló áljelelés iktattassék belé.

Az önnmegvallásról itt mondottakat összefogva, talán némi biztossággal következtethetni:

a) egyszerü kérdések által alkalmat kell adni a' vádlottnak az önnmegvallásra; de itt aztán szükség megállapodni, mert minden további lépés a' kedvencz analyticalai lábtón szellemi torturához 's ennek következményeihez vezethet; a' büntető bírónak ügyessége különben is egyéb combinatiókban mutatkozhatik, meggyőződése egyéb kiviláglási eszközlőkön alapodhatik;

b) a' vádlott' önnmegvallásának bizonyító ereje a' kivilágítás' egyéb momentumaival megegyezésétől, 's ezekhezzi kiegészítő, felvilágosító viszonyától függvén, annak elhatározása: mikor tekintethetik eléggé qualificált-nak, vagy, nem a' theoria' nyelvén szólva, meggyőződést nemzőnek az önnmegvallás? külön mindenik esetben külön más viszony által feltételeztetik, minél fogva a' qualificáltság' positiv mértékét egyelőre nem adhatni.

VII.

A' kiviláglás' tudományos theoriái azon esetre ha önnmegvallást nem nyerhetni — olly eset, melly a' torturának eltöröltetése óta, kivált ha csak önnmegvallásra szabathatik a' rendes büntetés, természetesen gyakorta szokott előfordulni — semmiben sem látnak több bizonyítási erőt, mint a' tanuk' vallomásában. Az ezek által nyert bizonyosság t. i. közvetlennek mutatkozik, ellentétben a' jelenségek' útján szerzettet, melly közvetve, következtetés által nyeretik. — A' tapasztalás arra tanít, így szól a' theoria, hogy az egészséges szemmel bíró ember észreveheti a' némi távolságban 's a' t. mutakozó tárgyakat, hogy az egészséges fül hallhatja bizonyos távolságban a' bizonyos erővel ejtett hangokat; a' tapasztalás tanít továbbá arra is, hogy az kinek oka nincsen az igazság' eltitkolására, a' felebbi vagy más érzéki csatornán tudomására jutottakat ki is fogja mondani, 's annál inkább ha még egyéb biztosítékok, mint például: eskü, hamis vallomás' esetére büntetés 's a' t. (external securities Benthamnél) igazságmondásra ösztönzik: tehát illyes mind physical mind erkölcsi tekintetben egészséges egyed' vallomása nagy hitelt érdemel; ha pedig ezen tanutételhez még más hasonlókép' tökéletes tanúnak lényegesen megegyező vallomása is hozzájárul, a' tényt bebizonyítotttnak kell te-

kinteni. — Ezen, talán főleg egy mózesi helyen alapuló tételt a' német büntető jog úgy értette: hogy azon esetre is, ha ama' két classicus tanu' ellenében száz, a' tény' különböző momentumairól ugyan de olyképen valló egyes tanú áll, hogy ezek teljesen összefüggő sort képezzenek, — ez semmit se' bizonyítson. A' tudomány' és gyakorlat férfiai, úgy látszik, egyiránt megfélekedtek arról, hogy itt az összhangzás a' fő, az, t. i. hogy józan észszel meg nem foghatni, miképen több egymástól függetlenül nyilatkozó személyek vallomásaikban megegyezhetnének, ha azt, miről tanuságot tesznek, valósággal nem tapasztalták volna a); 's hogy ennélfogva az utóbb említett egyes tanúk' vallomásának több bizonyító erővel kell bírnia ama' kétőénél. —

Midőn az, esprit, origine et progrès des institutions judiciaires' című jeles munkának szerzője b) a' két classicus tanúnak mindenhatóságát, 's a' kutató kiviláglási tan' egyéb fonákságait elevenen kitünteté, Mittermaier oda nyilatkozott: miszerint e' tan nem akar egyebet mondani mint hogy a' bíró semmi tényt mellynek lételétől valamely vádlott' elítélése függ, bebizonyítottanak nem nézhet, melly a' törvények által megismert és szükségeseknek tartott kellékekkel felruházott kiviláglási eszközök' segítségével elő nem állíttatott; de ennélfogva még nem nyilatkoztatja a' törvény, hogy a' bíró p. o. minden tényt, mellyet két tanú bizonyít, már bebizonyítottanak tartozik tekinteni; 's még mindig a' bírák' belső meggyőződésétől függ, minden körülmények' megfontolása után elha-

a) Wills: essay on the rationale of circumstantial evidence Mittermayer által 'Strafverfahren' 's a' t. című munkájában idézett helye.

b) Meyer J. D. amsterdami ügyvéd. Munkája a' troppau és veronai congressus' idejébe esett, 's rendkívüli tünemény gyanánt fogadtatott, mert nem íratott a' reactio' szellemében.

tározni, ha a' tény bebizonyított-e valósággal. — Hasonló értelemben válaszolt már Feuerbach a' német bizonyítási theoria' megtámadóinak, a' juryról irt munkájában a), mondván: hogy e' szabály csak tiltólag kötelezi a' bírát, az az, ennyit jelent: mert egy tanú csalódhatik vagy igaztalanságot mondhat, egy tanúnak soha sem, de két tanu' vallomásának már szabad (nem pedig: kell) hitelt adni. — E' tétel, így magyarázva, való igaz, tetemesen változtatja a' dolgot; ez szerint a' szükségképen eldöntőnek tekintett két szám hol bebizonyítani fogja a' tény, hol nem, a' mint t. i. a' bírónak az ügy' összvegéből alakuló belső meggyőződése a' kettős tanutételhez szövetkezik vagy sem; de ez szerint, ha következetesek akarunk maradni, meg kell engednünk azt is: hogy egyes tanú mellett is bebizonyítottnak tekinthetjük a' tény, ha ama' meggyőződés hozzájárul; 's így megismertük azt is, hogy a' meggyőződés nem rejtezik a' kívülfekvő tárgyakban úgy, hogy a' büntett' kinyomozása közben előforduló többnemű tanutételek' pozitív bizonyító erejét általan 's előlegesen kisebb, nagyobb számmal lehessen megjelelni, — de rejtezik e' tanutételek' viszonyaiban az öszves ügyhez.

Ha tisztában vagyunk aziránt, hogy két vagy több tanú' bizonyosságai nem már magokban, hanem mindig csak adott egyes esetben mondathatnak tökéletes meggyőződést nemzőknek; ha a' számokkali babráláson kiadva, többé nincsen okunk attól tartani, hogy lesz ki illyeseket állítson: két gyanús tanu' bizonyossága = egy classicus tanu' bizonyosságával; négy gyanús tanu' bizonyossága = két classicus tanu' bizonyosságával 's a' t. b) akkor arra sem

a) Betrachtungen über das Geschworenengericht. Landshut, 1813.

b) C'est-à-dire: que deux sources impures équivalent à une source pure, deux malades à un homme en santé, — c'est dire une absurdité. Brissot. — De azért mondani: deux malades équivalent à deux hommes morts, nem kisebb absurdité. Itt a' bökkenő.

leend ok, hogy egész sereg egyedet physical vagy erkölcsi fogyatkozásaik miatt tanuságtételre még csak ne is bocsássunk. Mert valamint, ha áll, mit felebb kimutatni ügykeztünk, hogy magában véve nincs classicus tanu, azaz: olyan ki bizonyító erővel bír szükségképen a), hanem csak az adott ügy' viszonyaiból alakuló birói meggyőződés üti reá a' classicusság' bélyegét; úgy más részről a' gyanusság is nem eleve, hanem minden egyes esetben a' kifejlendő körülményekhez képest fog a' tanúhoz tapadni, 's csak azért, mert vallomása e' külön esetben a' bíró' lelke előtt hitelt nem találhatott. Minden tanuságra nézve kivétel nélkül ez áll, 's ennél sem több, sem kevesebb: valebunt, quantum valere poterunt.

Az individualis viszonyoktól függ majdnem minden. A' tanuságtétel' egész értékéről csak ezekhez mérve ítélni. Minden medium, melly a' valló 's a' vallozás' nyomán ítélő bíró közé nyomul, némi homályba helyezi e' viszonyokat, 's gyakran el is ferdíti. Száz bizonyosság a' tanu' physical 's erkölcsi képességéről sem elégséges, meggyőződés' nemzésére a' bíróban, ha azon körülmény hozzá nem járul, hogy belső és külső készségét vagy késedelmezését a' feleletadásban, egész módját és magaviseletét világosan szemléli: mert ama' felebbi bizonyságok a' tanunak általános képességét erősítik, 's a' bírónak még szüksége van bizonyosságra a' tanunak képességéről a d h o c. Alia est auctoritas praesentium testium, — alia testimoniorum quae recitari solent b) — A' németek ezen közvetlenségét a' tanutételnek azzal pótolják, hogy a' kutató mimikai jegyzőkönyvet (Gebärdenprotokoll) is tartozik

a) A' római jog is így tartotta. Quod legibus omissum est, non omiletur religione judicantium, ad quorum officium pertinet, ejus quoque testimonii fidem, quod integrae frontis homo dixerit, pendere. D. XXII. 5 de testibus. Az a' religio judicantium!

b) D. XXII. t. de testibus.

a' tanunak (a' vádlottnak is) magaviseletéről ; de ez aligha szolgálhat indiciumul annak következtetésére, hogy a' kik ezt feltalálták, azok a' könyvnyomtatást is feltalálhatták.

De nem elég, hogy a' tanu' hitelessége iránt bizonyosságot nyerjen a' bíró : neki még kinyomozni kell azon fokot, mellyen a' tanunak meggyőződése áll ; mert ha a' bíró tanutételen akar építeni, természetes, hogy meggyőződésének viszonyban kell állania az általa képeseknek ismert tanuk' meggyőződéséhez. — Bentham e' végre — miután a' meggyőződés' fokozatának előadására e' szóknál : 'tudom', 'hiszem', 'a' dolog így vagy így történt', 'hiszem hogy a' dolog így vagy így történt' szabatosabb nyelvet nem ismernek a' törvényférfiak, scálát ajánl : melly, például, harmincz fokra osztott állító, 's ugyan annyi fokra osztott nemleges részből álljon, 's ezeknek fokaira a' tanu meggyőződéséhez képest mutasson ; olyképen hogy a' meggyőződés' maximumával bíró a' harminczadik fokozatra, a' maximummal valamivel kisebb meggyőződés' embere a' huszonkilenczedikre 's a' t. mutatand. — Ezen elemés expediensre azonban helyesen jegyzi meg Dumont, hogy a' tökéletességnak e' neme elérhetlen a' gyakorlatban, 's hogy például őt magát mi illeti, ha különböző tények iránt valamelly törvényszéken kihallgattatík, 's ha nem felelhetne igent vagy nem-et lelkének egész bizonyosságával, ha fokokat és árnyéklatokat sejdít, képtelennek érzi magát választani a' második és harmadik, a' negyedik és ötödik, sőt egymástól távolabb álló fokozatok között is. Ime megkísértem a' dolgot e' pillanatban, így ír, azon vagyok, hogy eszembe jusson, ki mondott el nekem egy bizonyos tényt ; akadozom ; együvé gyűjtöm a' körülményeket ; úgy hiszem, hogy **A.** volt inkább mint **B.** de a' negyedik vagy hetedik fokra helyezzem-e meggyőződésemet, — azt teljességgel nem tudom. — Így fog itél

az olvasó is, ha magát hasonló helyzetbe gondolja. A' meggyőződés egészben és részeiben valamint soha mathematicai bizonyossággá nem válhatik, ugy számokkal sem határozathatják meg. A' mathesis' viszonya a' historiai bizonyosságon alapuló jogi kiviláglás' tanához — ha ezt magában betetőzött tudomány' alakában képzelhetnök is — nem kisebb 's nem nagyobb mint egyéb igenleges tudományhoz; ki tagadja, hogy például az additiónak hasznát vehetni az orvosi tudományban? — de még is hová lett a' iatromathematicusok' iskolája?

Lesz itt, a' ki válaszolni fog: magam sem tartom gyakorlatba vehetőnek a' benthami indítványt, de mint fogja majd kifejezni meggyőződésének fokát a' tanú? — Fejezze ki a' nagy és kicsi, erős és gyenge, vagy — mi egyre megy ki — a' felebb említett: tudom, hiszem 's a' t. szavakkal; az általa történt mérlegezés különben sem szolgálhatván sinormértékül a' bírónak, mint kinek tudnia kell, hogy a' gondolkozó, higgadt férfiu meggyőződésének erejéről maga iránti bizalmatlanságból rendesen kétkedéssel, — a' szeles vagy gubó pedig elbizottsággal szokott szólni. — A' meggyőződés' különböző állapotai — írja Dumont — egyéb jelek által nyilatkoznak a' bíró' szemei előtt. A' tanú' válaszainak világossága és biztossága, valomása' minden környülményeinek egymással össze-függése, — ez az, mi a' tanúnak magába bizakodását mutatja. Akadozás, kínos keresgélése a' részleteknek, saját vallomásának fokonkinti összerakása, ollyasok, mellyek nem mutatnak a' tanu' meggyőződésének maximumára.

Ime, azon mód melly által a' bíró kitudhatja a' tanu' képességének fokát, ugyanesak a' tanu' meggyőződésének állapotát is fogja vele megismertelni, 's e' mód: a' tanúnak közvetlen kihallgatása az ítélőszék által a).

a) Mennyi nyugalmat, milly pontos megfontolását 's egybevetését a' legapróbb részleteknek, milly szakadatlan éberséget követel a'

A' tanulételről mondottak összevben két pontba foghatók:

a) valamelly tanunak meggyőződést maga után vonó bizonyereje csak adott eset' individualis viszonyaiban gondoltatható, nem mint ollyas mellyet a' tanúnak physical és erkölcsi képessége már magában eleve 's általán követel;

b) ezen individualis viszonyokba csak a' tanu 's bíró közötti közvetlenség hoz világosságot.

tanuvallatás. 'S még is C. Titius ezeket mondta a' római forum-ban, 's tartok tőle, hogy joggal mondhatta: „Judex testes poscit; ipse it minctum. Ubi redit, ait se omnia audivisse, tabulas poscit, literas inspicit, vix prae vino sustinet palpebras.“

VIII.

A' milly bízodalommal viseltetett a' kiviláglási theoria a' tanuk' bizonyító ereje iránt, épen olly gyanús volt előtte a' jelenségekből fejlődő kiviláglás (Indicienbeweis), olly annyira, hogy e' mellett, kivált főbenjáró vétségeknél, vagy ítéletlenül maradna a' vádlott, vagy rendkívüli büntetésre, a' tényre különben szabottnál kisebbre íteltetnék. Okát azon véleményben kelletik keresnünk, miszerint a' tanuságtételnek, mint egyenes, közvetlen bizonyítási eszközlőnek elsőséggel kell bírnia a' jelenségek felett, mellyeknél más tény' vagy tények' lételéből és valóságából a' kérdéses tény' létele és valósága is következtetik, 's mik ennél fogva mesterséges bizonyításfajt is mondatnak alakítani, melly épen mert mesterséges, gyakori csalódásoknak szolgálhat alapul.

Lássuk ez állítás' érvényességét.

Vannak jelenségek, a' mellyekből következtetés csalahatatlan, p. o. a' terhességből csalahatatlanul következtetik a' közösülés. Mi tehát e' bizonyítás' neménél illyes esetben a' fő kellék? — az, hogy az előtétel (Vordersatz) mellyen építünk, be legyen bizonyítva, 's ekkor a' következtetés veszedelem nélküli. — Igen, de ki lopottnak ismert jószá-

got lát valakinél, még nem következtetheti csálhatatlanul, hogy ama' valaki azt lopta legyen. — Kétségtelenül, nem; mert illyes tény esetlegesen is állhat viszonyban a' bűntettel, 's így szükséges, hogy némi körülményláncz által kimutattassék a' létező 's a' következtetett tény között a' viszony a); — miből ered: hogy egyes, bármi flagrans jelenségen nem fogja ítéletét alapítani a' józan ész. **A.** kinél a' lopott jószágot láttam, már többször elmarasztaltott lopásban; a' jószág ollyas mellyet nyomorú állapotában nem vehetett; azt elrejteni akarta előttem, midőn látná, hogy szemembe tűnt; 's **B.** kitől állítása szerint ajándékban kapta, a' jószágot nem ismeri 's a' t. — csak illetén összefüggő lánczból fogok következtetni. — Igen, de csak okoskodás' útján látom mind ennek öszpontulását egy tényben, egy személyben; csak közvetve; tanuságtétel általi bizonyításnál pedig a' tanúk egyedül önnön érzéki észrevevésök' közvetlen tárgyán építenek. — Ne csáljuk meg magunkat. Szükséges-e, hogy a' tanúk, valamelly tényről bizonyossághoz kívántató valamennyi momentumokat csak saját érzékeik által vették legyen észre? Feuerbach, kit a' tanúk általi bizonyítás' kisebbitéséről nem vádolhatni, nemmel felel. Mert egyebet mit mondanak e' szavai? „a' tanúk a' bebizonyítandó tapasztalási tárgyból mind azt önnön érzékeikkel tapasztalták legyen, mi az emberi tapasztalástörvények természeténél fogva megkívántatik arra, hogy ama' tárgynak létele bizonyos gyanánt tekintethessék.“ Ez annyit jelent, hogy a' tanutételben is helye van annyi következtetésnek, annyi okoskodásnak, mennyi a' tapasztalásnál fogva nem csálhat. Hiszen ha azt akarjuk, hogy minden télynél elejétől fogva végig, ennek minden legkisebb momentumánál jelen lett legyen a' tanú, — mint lehetnének annyi esetek, mellyekben tanúk általi bebizonyítás' nyomán

a) V. ö. Mittermaier: Strafverfahren 's a' t. II. d. k.

marasztaltatott el a' bűnös? **A.** egy szobában van **B.** vel. **C.** belép törrel kezében. **A.** rosztal gyanítva az ajtó felé siet, 's **B**nek és **C**nek hátat fordítva, már a' küszöbön áll, ekkor valakit lerogyni hallván visszanéz, 's **B**t vérében látja, **C'** kezében a' véres tört. Azon mozzant **A** nem látta midőn **C**nek töre **B**be mártatott, de a' tapasztalás' törvényeiből következteti, hogy az beállott, 's ugyan e' törvényekből következteti **D** orvos, mint hozzáértő, hogy **B**nek sebe ollyas, melyet ő maga nem ejthetett magán. — Következtetés vegyül tehát a' tanuságtételbe is; való, nem annyi, mennyi a' jelenségek általi bizonyításba; de ellenben ennek ez vagy ama' physikai megmaradandó előtétele, mint tisztán tárgyilagossá alap, alanyi elferdítésnek nem lévén kitéve, némi saját biztosítékot hord magában.

Mentsen Isten, hogy szavaink úgy értsenek, mintha a' jelenségek általi bizonyítás a' legéberebb ellenörködést nélkülözhetné; — mi megismerjük, hogy a' meggondolás' maximuma szükséges a' jelenségek feletti határozathoz: de ezen meggondolásmennyiség elmaradhatlan kellék a' tanutételek' mérlegezésénél is. Polemiai hangunk onnan ered, mert láttuk: miképen nem egy azok közül, kik száz, egymással összefüggő jelenségre semmit sem adnak, hajlandó vaktában hitelt adni az úgynevezett classicus tanuságtételnek. — Részünkről, valamint a' tanuságtételből nem akarunk egy sereg egyedet kizárni, mert a' bizonyító erőt nem magában az egyedben, hanem vallomásának az öszves ügy' viszonyaihoz állásában látjuk: úgy a' tekintetbevételt érdemlő 's nem érdemlő jelenségek' osztályairól nem fognánk eleve értekezni, mert kénytelenek vagyunk megismerni: hogy minden körülmény, melly ollyas természetes viszonyban áll némi vétséggel, hogy belőle erre, vagy az ezt elkövette személyre, az ész' törvényei szerint, következtethetünk, jogi jelenséget alapít. De tapasztalásból tudván, hogy egyes jelenségek könnyen csalhatnak,

nem csak egynél több indicium' valóságának tökéletes kimutatását követeljük, hanem azt is, hogy ezen bebizonyított jelenségek ollyasok legyenek, mik magokkal megegyeznek, a' vádlottban 's az elkövetett vétségben központosulnak, más nem gyanús módon nem magyaráztathatnak, 's ellenjelenségek által nem erőltetnitetnek. — Ha a' jelenségek között mások megelőzők lesznek, mások következők, talán még hamarabb alakúlánd meggyőződés; de hogy milly jelenségek in specie, 's mennyi számmal kívántatnak a' meggyőződés' előidézéséhez, azt előre ki nem jelenthetni: mert a' magában, természeténél fogva örök progressióra képes jogi bizonyoságról, a' felebbieknel fogva csak minden egyes esetnél mondhatom, mikor jutott el azon fokra, mellyen meggyőződéssé válik bennem. — Az, hogy eme' törvényhozó legalább két jelenséget, amaz hármát kíván; az megelőzőket és bekövetkezőket egyszersmind, ez a' jelenségek' egyik fájával is beéri: szintűgy mutatja, hogy itt criteriont épen úgy nem jelezhetni ki előre, mint nem az önnmegvallásnál, nem a' tanuknál. — Hogy jelenségek általi kiviláglásra elmarasztaló ítéletet alapíthatni, azt, majdnem az egy Abegg' kivételével, ma már minden jelesebb büntetőjogírók megismerik; de sokan nem mernek rendes büntetést szabni jelenségek' nyomán főbenjáró esetekben. — Ha a' vádlott hamis tanuvallomások' következésében íteltetett halálra, — így szól Kitka az austriai törvényhozósági bizottságnak, midőn a' jelenségekről új törvény hozott, tollvivője, — akkor a' nép a' hamis tanúkban fogja keresni az okot; de ha jelenségekből következtetésen alapúlánd az igazságtalan ítélet, felelős leszen a' bíró. — De valljon a' hamis tanuságok' nyomán ítélő bírák kivüle állanának a' felelet' terhén, 's nem kötelessége — e a' bírónak, tanúk és jelenségek körül egyiránt óvakodónak lennie? — Egyébiránt ezen kétkedés nemes kútfőből ered, csak hogy más bizonyságoknál sem

kellene ennek hiányoznia. Igen, igen; nem ritkán lélek-aggodalommal járó tiszt a' büntetőjogi bíróság, 's terhe alatt összeroskad az egyes; de valljon nem int - e ez bennünket, hogy miután a' társaság e' tiszt' gyakorlata-
tása nélkül fenn nem állhat, miután ezt Isten' kezébe nem tehetjük le, tegyük le, ha lehet, a' társaság' kezébe?

IX.

A' bizonyítási fajokról itt per summa cacumina mon-
dottakból következik ; hogy

a) e' fajok' erejének előleges meghatározása, 's így minden körülménynek mintegy bizonyos számmal megje-
lélése, olyképen hogy azon esetre ha e' számok' öszvegé-
ből a' szükséges anyaszám kikerül, elítélés következze, —
lehetetlen ; mert ha a' külső bizonyítási eszközök eleve
mérlegezhetők 's mintegy némi jogértékkel megbélyegez-
tethetők volnának is : a' belső eszközö, a' viszony, még
is mindig ez' előleges becsün kívül fogna maradni ;

b) azon gondoskodás, miszerint a' törvényes bebi-
zonyításnak tiszta tárgyilagos alapon kellene nyugodnia,
az alanyiség' minden tévedhetéseinek kikerülésére, czélt
nem ér : „mert ha a' kívülünk nyilatkozó tárgyilagos mo-
mentumok gyűjtják is fel a' meggyőződés' világát, e' ki-
sebb nagyobb világ nincsen ő bennök, hanem az észben.“—

Ezer 'és ezer ízben jelen voltak az úgy nevezett tör-
vényes bebizonyítás' minden kellékei, 's meggyőződés
hijányozott ; és megfordítva : teljes meggyőződése volt a'
birónak, amaz általánosságot követelő theoria' kellékeinek
kielégítése nélkül. A' felebbi esetben elmarasztalni kel-
lett, az utóbbiban felmenteni. Ezek voltak a' polgárjogi

pert a' büntetővel minden lépten, nyomon összezavaró tudomány' fájának gyümölcsei. —

Nem csak minden eddigi tudományos kiviláglási theoria, hanem minden ezentúl bár mi gonddal szerkesztendő, ha egyéb akar lenni problematicánál, magában összeroskad. Bizonyítják ezt közelebbről Bentham' és Mittermaier' roppant munkáik e' tárgyban. Egy pár kavics és kagyló, minek birtokába jutottál, 's előtted féktelenül maradt az óceán. — Aztán, történeti valóságra nézve a' megismerés' (das Erkennen) közönségesre és tudományosra osztásának csak úgy van értelme, ha az egyik alatt helyes megismerést, a' másik alatt helytelent értünk. Mert minden historiai bizonyításban, 's így a' jogiban is, az ész' spontaneitásánál fogva, igen is alakulnak szabályok — a' causalis nexus' szabályai, — mellyek az alakulandó következtetésben a' főtételek' helyét elfoglalják, de ez nem egyéb. a' logica', a' józan ész' működésénél.

Ezek után a' 33 d. lapon előforduló kérdésre: szükséges-e a' büntetőjogi kiviláglásnak nyerésére külön tudományos, nevezetesen jogismeretek? — nem — mel felelünk; minek természetes következménye, hogy e' kérdésnek: elkövette — e a' vádlott ez vagy ama' büntetettel? — elhatározása nem követel törvénytudósokból álló bíróságot. — A' jurynak elfogadhatására a' büntető igazság' szempontjából ez a' conditio sine qua non.

E' pontról, hová eljutottunk, méltathatni Mittermaiernek e' sorait: a), szerző — így ír — húsz év óta ellene volt az eskütszékeknek; de csak mióta hivatalos foglalkodásainál fogva büntetőpertervnek kidolgozásában fáradozott; mióta látta, hogy minden próbatétel' valamelly kiviláglási theoria' megalapítására hajótörést szenved; mióta tapasztalá, mi veszedelmes jogtudósoknak, állandó

a) Neues Archiv des Criminalrechts. XIII k. 139 l.

biráknak jogot adni, minden büntetést mesterséges bizonyítás' nyomán szabhatni, — meggyőződött, hogy csak eskütszékek által segíthetünk; a' polgári társaság' érdekében, sőt azért is, hogy annyi vétkes ki ne kerülhesse a' büntetést, mert minden törvényes kiviláglási theoria a' bírát számos esetben non liquet mondására kényszeríti, — az eskütszékek' felállítását követeli."

X.

Láttuk, hogy az úgynevezett ténykérdés' megfejtésére nemtörvénytudósokból álló bíróság is alkalmas; — lásuk: alkalmas – e kivétel nélkül minden polgár?

A' francia jurynak tanácskozási teremében kitünő helyt nagy betűkkel ezeket olvashatni:

„A' törvény nem kíván számot az esküttektől, mi bizonyossági eszközlőkön alapul meggyőződésük; nem tűz ki nekik szabályokat, mellyek az ügy' teljes és elégséges voltát feltételezzék; a' törvény azt parancsolja nekik: hogy kérdezzék meg önmagokat csendben és magokba szállva, 's hogy nyomozzák ki lelkiismeretök' őszinteségében, milly benyomást tettek reájok a' vádlott ellen felhozott bizonyságok, 's millyet a' vádlott' védelmének eszközlői. A' törvény nem mondja nekik: ti valónak fogtok tartani minden ennyi vagy ennyi tanu által erősített tényt. Ezt sem mondja nekik: ti nem fogjátok eléggé megalapítottaknak tekinteni mind azon bizonyításokat, mellyek nem alakúltak illyes perbeszédből, illyes oklevelekből, ennyi tanutételből, vagy ennyi jelenségből; — a' törvény nekik csak egy kérdést teszi, melly egész kötelességüket magában foglalja: van – e bennső meggyőződésük?

III.

XI.

Angliában az eskütszékek' rendezését tárgyazó 1825 — diki parlamenti rendelkezés' értelmében a' jury-nak tagjai jelenleg :

a) minden, 21 esztendőt már elért 's 60 - t még felül nem haladott angol, ki évenként 10 font sterlinget jövedelmező sekvő jószágot mint tulajdont vagy zálogban bír;

b) minden haszonbérlő, ha a' földbérlés' évenkénti jövedelme 20 font sterling, ideje pedig 21 esztendő vagy több;

c) minden családfej, ki a' szegények' taksájához Middlesexben (London, tudjuk, e' megyében fekszik) mint 30, másutt mint 20 font sterling - osztálybeli járul;

d) azok, kik legalább 15 ablakkal bíró házat tartanak lakul.

Walesben ezen tulajdonságok' három ötöde elégséges az eskütség' gyakorlatára.

Eskütségre nem alkalmasok :

a' peerek, főtörvényszéki bírák, procuratorok, coronerek, fogházfelügyelők, papok, szolgálatban levő katonatisztek, orvosok, gyógyszerészek, az adóosztály' tisztviselői, a' királyi udvar' minden — 's a' törvénykezés és hajózás' néhány hivatalosai.

1826 óta az alsó ház' tagjai is, az ülések' ideje alatt, nem soroztathatnak juryba.

A' nem született angol alkalmatlan az eskütségre, ha csak idegenek' ügyében nem ül össze a' jury. Illyenkor a' törvénybe állított külföldinek joga van követelni, hogy az eskütszék' tagjainak fele idegenekből álljon a); csak azon esetre nem, ha felségsértésről vádoltatnék.

Becstelenítő vétek' büntetésében törvényesen marasztaltak szinte nem járhatnak el eskütségben, hanemha megkegyelmeztettek. —

Francziaországban eskütségre képesek :

a) a' választó testületek' tagjai, az az: mind azok, kik 25 esztendő korokat már elérték, polgári jogaikat gyakorolják, az illető megyében laknak, 's 200 frank adót (contribution directe) fizetnek, 's ha illyesek nem találtnak 150 számmal valamely választó járásban, a' 200 franknál ugyan kevesebbet, de amazok után legtöbbet adózók a' 150 szám' betöltéséig;

b) olly választók, kik az illető megyében laknak, de választó jogaikat másban gyakorolják;

c) az egyetemi tudományos társaságok' tanárai és altanárai (licenciés), a' törvényes lételt nyert tudományos társaságok' tagjai, fizetéstelen köztisztviselők, jegyzők (notaires) hivataloskodások' harmadik éve után, 1200 franknyi vagy nagyobb nyugpénzt húzó katonatisztek, — tekintet nélkül e' személyek' ingó vagy ingatlan javaira. A' tanárookra nézve ha nem ügyvédek vagy közoktatók, tíz évi lakás a' megyében, a' katonatisztekre nézve öt évi kivántatik.

Azon megyékben, hol ezen három rendbeli egyedek' öszves száma nem menne fel 800 ra, a' lajstrom — mint

a) Igy p. o: tavál Courvoisier (schweitz) megkérdezett a' central criminal court által, ha akar-e élni e' joggal; de ő angolokból álló jury által kívánt ítéltetni.

felebb a' járásbeli választókra nézve láttuk — a' legtöbbet adózók' nevei által pótoltatik.

Esküttek nem lehetnek, a' becstelenítő büntetést szenvedetteken kívül: a' statusministerek, praefectusok (megyeispánok) 's ezeknek helyettesei, papok, bírák, 's a' vádoló hatóság' tagjai.

Hetven esztendő s kor, státustanácsosság 's még egy-két királyi hivatal — les commissaires du roi prés les administrations ou régies — felment az eskütség' viselése alól.

Franciaországban ezszerint az értelmiségnek is elvonatkozva a' birtoktól, nyitva áll az út a' juryba; Angliában kizárólag a' birtoknak: 's ámbár Éjszakamerikára nézve általán véve áll, hogy minden törvényes kort elért polgár azon kívül hogy választó és választatható, eskütt is lehet egyszersmind: még is egyes státusokban pozitív rendelménynél fogva csak meghatározott — való, nem tetemes — ingó vagy ingatlan birtok mellett képes eskütségre a' polgár.

Az esküttlajstrom' szerkesztése a' legnagyobb nyilvánosságot és ellenörködést követeli, nehogy ollyasok csúszhassanak belé, kiket a' törvény az eskütségbeni eljárásra nem jogosít, vagy ollyasok ki ne maradjanak, kiket pártérdek, 's egyéb emberi és political gyarlóságok onnan néha örömetst kifelejttenének.

Angliában a' képesek' sora minden esztendőben az illető egyházkerületnek (parish) a' nép által választott felügyelőitől augustus' végeig elkészítettvén, e' lajstrom az egyház' ajtajára ragasztatik, 's azon három vasárnap' marad; september' utolsó hetében megvizsgálván a' békebírák (kineveztetnek a' korona által) e' lajstromot, 's tekintetbe vévén minden alapos kifogást, az a' quarter — sessiók' elejébe kerül, hol betűrendben külön könyvbe soroztatik, 's a' grófság' sheriffjének küldetik kezéhez.

'S ezen ekkép szerkesztett és elfogadott lajstrom' tagjai a' bekövetkező év' januárius' elsejétől esküttekül szolgálhatnak.

Ha juryalakítás' szükséges voltáról értesíttetik a' sheriff (igazgatási 's törvénykezési tisztviselő a' korona által választva), az esküttek' lajstromából legalább is 48, 's legfeljebb 72 nevet (ha csak 144-et nem kívánnak az assisek, midőn t. i. kétfelé ülnek össze) hosszas pergamenszeletre ír, 's ezt a' törvényszéknek áttalculdi.

A' megjelenési köteleességekrol 10 nappal az ülés előtt értesített választottaknak birság' büntetése alatt, annak idején meg kell jelenniök.

Ekkor az esküttek' nevei külön külön pergamenszeletekre írva, perselybe záratnak, 's törvényszéki tag által nyilvánosan és egyenként történik a' húzás, míg a' 12 tagból álló a) jury a' felek által el nem fogadtatott. Mindenik félnek t. i. joga van a' kihuzottak ellen kifogásait előadni. A' vádlottnak, nevezetesen, szabadságában áll, 20 - at, — sőt felségsértési perben 36 - ot kizárni minden ok-adás nélkül; de kizárhat ezeken kívül is akárkit, törvényes ok' kijelelése mellett; minők, a' felebb kimutatott képesség' hiánya, rokonság vagy barátság a' vádolóval, ellenséges indulat a' vádlott iránt, 's több efféle, miket Coke' idejében propter honoris respectum, propter delictum, propter defectum, propter affectum fő czímek alá osztályozott a' casuistica.

Kizáratható végre az egész jury, ha a' sheriffnek pártossága bebizonyíttatik (erre még azonkívül büntetést is szab a' törvény); 's illyenkor a' békebiró új eskütlajstromot készít.

- a) Skócziában 15 tagból. A' skót büntető törvénykezésnek az angoltól legnagyobbat ellérése a' vádolójurnak (felségsértési esetek' kivételével) nemlétében áll. Az elővizsgálat csak nem minden ellenörködés nélkül történik.

Ha nem jelennének meg elégséges számmal az esküttek, vagy ha nem találkoznék közöttök 12, minden kifogásfeletti, pótesküttek (talesmen) választatnak az ülésben jelenlevők közül, kikre nézve az esküttekről általában mondottak szinte alkalmaztatnak. — Eskütségben eljár egyed két évig nem jöhet a' szolgálatlajstromba. —

Francziaországban következő a' jurynak szerkesztése :

Mindenik praefectus elkészítvén megyéjének eskütlajstromát, ezt augustus' közepén közhelyen kifüggesztí, 's az ellenei kifogások a' törvényszék által minden taks a nélkül elintéztetnek. Az elfogadott lajstromból a' praefectus az év' végével $\frac{1}{4}$ det (de mellynek nem szabad 300nál több egyedet magában foglalnia, a' seinei megye' kivételével, hol 1500 választatik) jelet ki eskütségre a' beállandó év' lefolyása alatt. Ezen újabb lajstrom, mellyre ugyanazon személy rendesen csak minden második évben kerülhet, a' királyi törvényszékek' elnökeivel és vádoló hatóságával közöltetik. Az évnegyedenkénti büntető eljárás' megnyitása előtt legalább is 10 nappal, a' választottak' nevei nyilvános ülésben urnába tétetvén, belőlök a' királyi törvényszék' elnöke által 36 név húzatik ki, mint kiknek a' beállandó törvénykezési időszak alatt, kötelességek az eskütségben eljárni. Póttagokul 4 név húzatik ki.

A' praefectus, kivel e' harmadik lajstrom közöltetendő, legalább 8 nappal az illető törvényszék' megnyitása előtt, kinekkinek tudtára adja, hogy sors által választott; meg nem jelenés' esetére bírságba marasztaltatván a' késedelmesek.

A' büntető per' közvetlen megnyitásakor, urnába vettetvén a' sorshúzás' útján kikerült nevek, ezek a' specialis jury' képzésére egyenként, az esküttek' 's a' felek' jelenlétében, újra kihúzatnak; 's először is a' vádlottnak, az-

tán a' vádolónak joga van — köztök egyiránt felosztandó szám' erejéig — kitkit minden ok-adás nélkül a) visszaigazítani; de ha már csak 12 maradna az urnában, megszűnik e' jog, 's ama' 12 feleskettetik. —

Nem egy ízben olvastuk, hogy Franciaországban a' jury' hatása egészen paralysáltatik azon önkény által, melyet a' praefectusok a' második lajstrom' készítésekor gyakorolnak, 's ilyenkor rendesen magasztalólag említett ellentétképen az angol intézkedés e' tárgy körül. — Részemről nem látom ez ellentétet. A' sheriff kineveztetik a' korona által mint a' praefectus, 's ha, mint felebb megjegyeztük, a' sheriff' pártosságára büntetést szab a' törvény, az 1827ben kiadott „loi sur l' organisation du jury' 7d. cikkelyében világosan mondatik. „les préfets extrairont sous leur responsabilité des listes générales... une liste pour le service.“... Ezszerint teoriában pártatlan lajstrom mellett annyi a' biztosíték itt, mint oda át. — Igen, de itt több a' visszaélés mint amott, hol a' közszellem' örvendetes működése mutatkozik mindenszerte. — Így tehát nem az intézkedésben fekszik a' hiba, hanem az intézkedésnek papiroson maradásában, abban mire egyik mercurialisában hivatkozott Napoleon mondván: „c' est une erreur de la révolution, de croire qu' un morceau de papier peut avoir quelque valeur, sans être appuyé par la force morale“.

Figyelmet, 's különös figyelmet érdemel, hogy ambár olly közel fekszik a' második, az az: a' szolgálatlajstrom' készítésére nézve a' sorshúzás' eszméje, mi által természetesen minden személyes önkény kizáratik: ez még is sem Angliában, sem Franciaországban nem divatozik.

- a) A' visszaigazítás' okát adni tilos. Azon rendelkezés, miszerint több vádlott-társ öszvesen is csak annyi esküttet recusálhat, mennyit egy külön álló vádlott, a' visszaigazítás' jogát illetően esetben tetemesen csorbitja.

Okát azon dualismusban találhatni, mely az elmélet és gyakorlat között mindenkor létezik, 's különösen abban: hogy egy oldalról az esküttek' számának minél nagyobb-nak 's minél vegyesebbnek kell lennie, mert csak így képviselheti valóban az egész társaságot; 's más oldalról még is „intelligent“ jury' képzésére némi megválasztás szükséges, mert a' büntető biráskodás egyéb combinatiókat feltételez, mint, például, a' tisztválasztás. Érzik ezt még Éjszakamerikában is, hol annyi az értelmiség, hogy a' törvény polgár és választó között nem teszen különbséget; hol a' szolgálatjurnak választása több státusban sorshuzás által történik: de hol ellenben az eredeti, alap-lajstrom' készítésekor a' tisztviselők, mint Tocqueville írja, méltatlan és alkalmatlan egyedek' kizárására fordítják hatalmokat.

Még Livingston is, ki szintűgy az esküttek' alaplajstromába koránt sem vesz fel minden polgárt, — ambár tervében sorshuzást ajánl a' szolgálatbeli lajstrom' képzésére, az ekkép kikerültek' számából sheriffek és bírák által választat egy kisebb számot, 's csak ez vettetik specialis jury' alakításakor az urnába.

XII.

Angliában, hol rendesen nem bírócollegium, hanem egyes bírák ítélnek, az assisenak is csak egy bírāja van: de ez, — úgy hozza magával jelenleg a' szokás, — egy vagy több más törvénykezési személyeket is veszen maga mellé, kikkel közbeneső pontok iránt tanácskozik, — a' végzés mindazonáltal csak az egy bíró által hozatván.

A' törvényszéki illetőség' 's egyéb formalis kérdések' l döntése után — ha t. i. illyesek előfordulnának — a' vádlelvel felolvastatik, 's a' törvényszéki jegyző a' vádlotthoz, kivel a' vádlelvel, 's a' tanúk' és esküttek' nevei néhány nappal az ülés' megnyitása előtt közöltettek, e' kérdést intézi: Bűnös vagy nembűnös? — Nem bűnös. — Ki által akarsz íteltetni? — Isten és hazám által. — Adjon Isten jó megszabadulást. — 'S ézzel, alakíttatván, mint mondatott, az illető jury és feleskettetvén, meg van nyitva az eljárás.

A' prosecutor előadja a' vádat, 's erre azonnal a' tanúk' kihallgatása szokott beállani. Minden tanúnak személyesen kell megjelennie, 's vallomását élő szóval tennie: írásbeli tanutételek — by affidavit — csak azon esetre olvastatnak fel, ha a' tanú időközben meghalálozott vagy külföldön tartózkodik, 's ha a' felek nem ellenzik a' felolvasást. Vádló és védlő ma-

gok hallgatják ki a' tanúkat, amaz a' vádolókat, emez a' védőket; de aztán kérdéseket teszen a' vádló a' védő tanúknak, 's a' védő a' vád mellett nyilatkozóknak, — olly kérdéseket, mellyeknek czélja az ellenfél' tanutételeinek erejét meggyengíteni; eredménye: a' valóságnak alkalmas kérdések' útján kiviláglása. — A' tanúknak ezen utóbbi kihallgatása kereszt-vallatásnak (cross-examination) neveztetik, 's erre nézve, melly csak az eskütszések előtt gyakoroltatik, jegyzi meg Bentham, a' júry-nak különben nem nagy barátja, e' következendőket: „a' tanutételek' nyerésének lehető legjobb módja — azon mód mellyet szolgáljának vagy gyermekének magaviselete felett ítélteben minden okos családfej használand, — szóval, a' személyes és keresztvallatás angol földön termett. Ha csiráját *microscopicus* visgálat által a' római pör' confrontatiójában találhatni, e' visgálat' útján látni fogjuk azt is, mi korlátolt volt alkalmazása amaz eredeti állapotban, 's mi méltán nevezhetni új találmánynak azon roppant épületet, melly Angliában illy keskeny alapon emelkedett. — A' minden törvényes intézkedések' legnépszerűbbike, az eskütszék, ennek köszönheti legtagadhatlanabb 's legüdvesebb érdemét.“

Kérdés támadván aziránt: ha tartozik-e felelni valamely kérdésre a' tanú? e' kérdés' eldöntése a' bírát illeti, ki egyéb incidentális jogpontok felett is határoz, 's néha bizonyítási eszközlökről is mondja véleményét a).

- a) Ez többeket arra birt, hogy az angol jury' positiv kiviláglási theoriájáról szólnának. De ott, hol az elhatározó végpont az esküttek' meggyőződése, positivság a' tudomány' értelmében nem gondoltatható. Iól tudom, hogy egy minapi híres pörben a' vádlottnak ügyvéde így szólott az esküttekhez: „speak it (a' bűnöst) not upon suspicion however strong; speak it not upon moral conviction, however cogent, but upon clear, distinct, irresistible evidence“ de hiszen így az ügyvéd szólott, kinek ez esetben oka volt az esküttek' erkölcsi meggyőződésétől tartani.

Kereset és védelem ekkép, kivált a' cross-examination' útján kimerítettvén, 's kihallgattatván azon tanúk is, kik nem a' fennforgó esetre nézve, de általjában a' vádlott' jó tulajdonságai mellett nyilatkoznak, berekesztésül most a' vádlottnak ügyvéde (előbb csak a' vádlott maga, tulajdon személyében szólhatott) a' sommás védelmet előadván, a' bíró mielőtt bevégzettnek nyilatkoztatja az ülést röviden felfogja az ügyet a), 's a' bűnösségi kérdés az esküttek' ítélethozása alá terjesztetik. —

A' francia assisenak elnöke királyi törvényszéki bíró két ülnökkel. Alakulván a' felebbiek szerint a' jury és feleskettetvén, a' vádlelvel fölolvastatik, mellyet a' státus-ügyvédség támogatni ügyekszik. Erre a' vádlott, ki huszonnégy óra alatt, a' vádlókamarának határozata után az assisek' helyére küldetett, 's más 24 óra alatt netaláni kifogásainak tételére a' béallandó eljárás ellen felszólított, — az elnök által vétke iránt kikérdeztetik; — de vannak elnökök, ilyen volt Dupont de l'Aine, kik ezen kikérdezést elmellőzik, miután ez könnyen némi kutatássá fajúlhatna. A' tanúk, kiknek sora a' vádlottal mindig egy nappal az ítélet' megnyitása előtt közöltetendő b), az elnök

Aztán más dolog evidence-ből itélni, más pozitív evidence-szabályok szerint. Evidence-ből (kiviláglásból), nem pusztá homályos ösztönből itélni, — feladása minden jurynak: de meny nyiben pozitív kiviláglási szabályok szerint itélne az angol eskütszék: annyiban alapeszméjének ingatagságát tanusítja.

- a) Mittermaier ugyan azt mondja: hogy az angol bíró nem szokta reassumálni az ügyet, de ez nem áll. Nem kötelessége ezt tennie; de kivált nevezetesebb ügyekben már szokássá vált az eredményeknek felfogása.
- b) A' védő által idézett tanúk' sora pedig a' vádoló hatósággal közöltetik, 's ez, dicséretes szokásból gyakran a' védő tanúkat is tulajdon sorába fogja, mi által a' költségek alól felmentetik a' vádlott. Ezt megengedi a' 321-d. tcz. — —, dans le cas, ou leur déclaration peut être utile pour le déconvert de la vérité."

által meghatározott rendben vallattatnak gyakran úgy, hogy vádlók és védők egymást felváltásák. A' keresztvallatás némi megszorítással divatozik; a' vádoló hatóság maga teszi a' kérdéseket, a' vádlottnak ügyvéde a' 319 d. cikkely' értelmében, az elnök' organuma által, de ezt nem ritkán úgy érti a' gyakorlat, hogy a' bíró engedelmet ad, miszerint az ügyvéd maga tehessen kérdéseket.

Fő elv: hogy a' jury csak személyesen és élő szóval történt tanutételek' nyomán ítélhet; de ha valamelyik tanu az elővizsgálatban máskép vallott volna, felolvastatik előbbeni vallomása is a), 's illyenkor azon fél, melly általa terheltetik, el nem mulasztja arra figyelmeztetni az eskütszéket, hogy reá nézve csak az létezik, mi magában a' törvényszék' kebelében kiviláglott. Ha a' tanuvallatás közben ollyas egyed' kihallgatásának szükséges volta tűnik ki, mellynek neve a' tanúsorokban nem foglaltatik, az elnök azt a' törvényszék' elejébe idéztetheti hatalmánál fogva, de illyes tanúk nem eskettetnek meg, 's vallomásait csak értesítés (renseignement) gyanánt parancsolja vétetni a' törvény. Azonban, hol meggyőződésen alapul az ítélet, nem positiv kivilágási theorián: ott illyes értesítésnek néha annyi súlyaga lehet, mennyi bármely tanuvallomásnak. Értesítés gyanánt tekintetik azon személyek' vallomása is, kik a' vádlotthoz közeli állásoknál fogva, vagy mert becsutelenítő büntetésben marasztaltattak, vagy egyéb okokból tanúk' képében ki nem hallgattathatnak.

A' 319-dik cikkely' rendeletéből mindenik tanúvallomás után kérdést teszen az elnök a' vádlottnak: ha vannak-e észrevételei a' mondottakra; a' 320-dikéből mindenik tanu vallatása után a' törvényszék' színén marad, ha különben nem rendelkeznek az elnök, 's a' 326-dikéből a' vádlott 's a' vádoló hatóság kívánhatják, hogy ez

a) Így Angliában is.

vagy ama' tanú visszavonúljon, mások pedig újra kihallgattassanak akár külön, akár ez vagy ama' tanutárs' jelenlétében; a' 325-dikéből a' tanúk nem bocsátkozhatnak discussióba egymással; a' 328-dikéből az elnök valamely tanutétel előtt, alatt vagy után, egy vagy több vádlottnak visszavonulást parancsolhat, 's a' szék' színe előtt maradott vádlottársat külön hallgattathatja ki, de kötelességében áll a' távol volt vádlottakat a' külön kihallgatás eredményeiről az egyetemi eljárás' folytatása előtt értesíteni; a' 329 d. cikkely' rendeletéből végre az elnök minden a' vétséggel összefüggő 's meggyőződés' alakulására szolgálható tárgyat a' vádlott' vagy illetőleg a' tanu' elejébe terjeszt azon kérdéssel: ha ismeri-e, vagy sem,

Elvégeztetvén a' tanuvallatás, 's kihallgattatván móg a' vádlott' becsületességét 's feddhetlen magaviseletét általában bizonyító tanúk is, a' vádoló hatóság a' vádat támogató kiviláglási eszközöket öszvevben feltünteti a); erre felel a' védő. A' vádoló hatóságnak szabadságában áll még egyszer nyilatkozni, de az utolsó, a' ki szól, mindig a' vádlott maga vagy ügyvéde. Most az elnök röviden és pártatlanul tartozik felfogni az egészet, elmondani a' vád' és védelem' fő eredményeit, 's a' bűnösség körüli kérdésekkel teremőkbe visszavonuló eskütteket kötelességükre inti. Az illető kérdések, mik a' jurytól feloldandók, a' vádlevél, a' vétség feletti oklevelek, 's az elővizsgálat' egyéb irományai a' jurynak átadandók, de nem az elővizsgálati írott tanuvallomások, mellyek, mint mondatott, nem létezők gyanánt tekintetnek.

A' törvényszéki jegyző könyvet viszen az ülésről, annak tudomására, ha megtartattak-e a' törvény által parancsolt formalitások; az, például, hogy a' tanú felesket-

a) Ekkor adja elő keresetét a' partie civile is, mellynek működéséről e' rövid vázlatban nem akartunk bővebben szólni.

tetett, e' könyvbe iktattatik, de vallomása csak annyiban, mennyiben az elővisgálat' alkalmával adottól eltérne, 's mennyiben ennek beiktatása a' bíró vagy a' felek által kívántatnék. E' jegyzőkönyv az ügynek a' cassatio-szék' elejébe kerültével nagyfontosságu.

Az ülések tökéletes nyilvánossággal vitetnek, — csak közbotrányt okozható ügyek vagy ügyrészek vitethetnek — a' törvényszék' külön határozatának következtében — zárt ajtóknál. — Az ügyvédi karnak is kizárása ilyenkor, minden esetre felesleges. —

A' büntető törvényszék' elnökének hatalma, különösen az ügynevezett *pouvoir discrétionnaire* a), miről a' legfontosabb kérdéseket örömet szöelmésséggel elintéző Dupin mondá: hogy az ollyatén hatalom, melylyel nem a *discrétion*, hanem *avec discrétion* kell élni, azon alapul: hogy, először, ügytudóra van szükség, ki az eljárást egész folyamatában a' törvény' korlátai között tartsa; 's hogy, másodszor, a' státusnak büntető ügyekben nem szabad pusztá arbiterként a' felek között állania, nem szabad ez' vagy ama' fél' ügyességétől vagy ügyetlenségétől felfüggesztenie az eredményt, hanem neki magának is kell a' kérdéses tárgy' kiviláglását célba vennie. A' bíró által *reexamined witnesses*' már Angliában sem ritkák, Ott, hol külön vádoló lép fel, nincsen ok attól tartani, hogy az elmozdíthatlanságát épen a' státusügyvédség ellenében érző bíró, a' pártatlan magistratura' szerepét a' vádolóéval felcserélje. A' *pouvoir discrétionnaire* ellen talán inkább a' vádoló hatóság panaszkodhatnék mint a' vádlott; mert amaz nagy

- a) Le président est investi d' un pouvoir discrétionnaire, en vertu duquel il pourra prendre sur lui tout ce qu' il croira utile pour découvrir la vérité; et la loi charge son honneur, et sa conscience d' employer tous ses efforts pour en favoriser la manifestation. 268 tcz.

hatalommal lépven fel, olyással, melly őt a' törvényszék' rovasai ellen biztosítja, a' bírák' túlságos sympathiáira nem tarthat számot. A' 319dik cikkely' rendelkezése, miszerint ne csak bírák és esküttek tehessenek a' valóság' kivilágítására nekik szükségeseknek látszó kérdéseket a' vádlottnak, hanem az e' joggal néha kutató formában élő vádoló hatóság is a) — e' rendelkezés' második szaka a' bíróság által soha sem pártoltatott.

a) Angliában a' prosecutor nem tehet kérdéseket a' vádlottnak.

XIII.

Nem szólunk az angol eskütszékek' verdictjének (verdictum, határozat) specialisokra és generálisokra osztásáról; nem azon tévedésről, melyben számos író volt, hogy az esküttek csak a' tény', nem soha a' bűnösség' kérdése felett ítélnék, — mert tudnivaló, hogy a' tény' kérdése számos esetekben nem választathatik el a' bűnösség' kérdésétől, 's még a' verdict' formája is: „guilty not guilty,” „coupable non coupable” egyenesen bűnösségkérdést előfeltételez; nem szólunk azon koronkinti változtatásáról a' kérdéseknek, melyek különösen a' francia jury által voltak feloldatandók a), 's melyek jelenleg a'

- a) A' code d' instruction criminelle előtti években, néha igen bonyolodott kérdések tétettek a' jurynak, 's midőn a' IV d. év 13 d. brumairei alkotmány' rendeletéből a' bonyolodott kérdések' tétele eltiltatott, és a' complex kérdések egyszerű elemeikre feloldattak, Bourguignon' tanutétele szerint néha hihetetlen számra mentek a' feloldandó kérdések, 's a' válaszok olykor ellenmondottak egymásnak, — talán nem annyira azért, mintha a' jury ingadozott volna a' tárgy' felfogásában, hanem mert a' kérdés' formáját nem értette. — Nyilatkoztatta-e a' vádlott ezt és ezt külselekedetek által? — Nem; ő a' ház' belsejében volt, — így válaszolt egy jury.

bűnösségen és nembűnösségen kívül, a' netalán előadott mentőokok', vagy az előforduló enyhítő körülmények' létele iránt is teendők, 's ha a' vádlott 16dik évét még el nem érte, aziránt is: ha beszámíttatható-e neki a' tény (l' accusé a-t-il agi avec discernment?); mind ezekről nem szólunk most, bár mi vonzó ezen nagy momentumu részletek' bővebb fejtegetése, — mert feladásunk: némi vázlatát adni az egésznek, 's csak ha a' közönség eljutott ennek ismeretére, csak akkor várhatni üdves eredményt a' discussionnak külön részletek feléi fordulásától.

Most érintenünk kell azon módot, melylyel ítéletet hoz a' jury, 's itt a' szavazatok' egyhanguságán vagy többségén alapulásnak kérdése is fordul elő. Malesherbes, XVII dik Lajosnak a' national convent előtt védője, midőn a' szavazatok' nem épen nagy 's különféle árnyéklatu többségén alapuló halálos ítélet kihirdettetnék, így szólott a' conventhez: „Polgárok, én nem bírok a' szónoklat' tehetségével, ... fájdalommal látom, hogy nem engednek időt eszméimnek összegyűjtésére a' szavazatok' többsége iránt ... Én sokat gondolkoztam e' tárgyról, nekem sok észrevételeim vannak eziránt, melyeket veletek közleni akarok ... de polgárok ... bocsássátok meg zavarodásomat ... engedjétek meg, hogy holnap gondolataimat előadhassam.“ — A' convent semmit sem akart tudni ez észrevételekről; de mit az ősz Malesherbes illy nagyszerű ügygyel szemközt érzett, azt kisebb ügyeknél sem kellene szem elől eresztenünk: hogy többször, mint hinnők, oly számok adatnak együvé szavazáskor, melyeknek nevezőik néha nagyon heterogenesok.

Oly esetekben, midőn a' tény' és jog' kérdése elválasztathatók egymástól, 's az elválasztás itelethozáskor meg nem történik, gyakran csak látszólag van többség. Ha szavazásra bocsátkozunk — mondá Duport a' con-

stituanteben, — mielőtt valamely tény, mint való, megállapított, nem ritkán az, kinek részén van a' többség, elveszíti a' pört. **A.** bírónak meggyőződését olyas ok határozza el, melly legkisebb befolyással sincsen **B.** re, 's még is midőn a' szavazatok összeadatnak, együvé számoltatnak mindnyájan, a' nélkül hogy tekintetbe vétetnék a' motivumok' különfélesége, mik a' szavazók közül kitkit határozatra bírtak. Így p. o. Pál valamely adósság' fizetésére kívánja szoríttatni Pétert, adósának fiát; ez pedig állítja, hogy: 1ör, az atyai örökségről lemondott; 2or, hogy nem törvényes az adósság. Tizenkét bíró között hét az örökségről lemondásnak nem ad hitelt, de ezen hét között négy nem tartja törvényesnek az adósságot; a' hátramaradó öt törvényesnek véli, de azt is hogy Péter lemondott az atyai örökségről. Péter mellett ennél fogva a' tény' kérdését illetőleg áll hét bíró öt ellen, a' jogkérdésre nézve nyolcz négy ellen. Szavazásra bocsáttatik az ügy; azon négy bíró kik nem látják törvényesnek az adósságot, de kik azt is tartják, hogy Péter nem mondott le az örökségről, 's azon öt, kik törvényesnek tartják, de úgy vélekednek, hogy Péter lemondott az örökségről, — együvé számíttatnak, mert amazok szintűgy mint emezek a' hitelező ellen szavaztak, 's ez elveszíti a' pert, mellyet nyernie kellene a).

Illyes esetek ritkábbak a' jury' elejébe került ügyeknél; de ha rosszul formuláztatnak a' kérdések, itt sem kerültetnek ki mindig. —

Az angol eskütszék, ha a' per' lefolyása után azonnal egyhangu verdictet nem hozhat, külön teremben étel, ital, tűz és gyertya nélkül mindaddig őriztetik, míg

- a) Vesd össze: Royer-Collard' bevezetését Coopernek, lettres sur la Cour de la Chancellerie d' Angleterre, Paris, 1830, című munkájához.

egyhangu ítéletet nem hoz; minden ítélethez elkerülhetlenül kívántatván, hogy az egész jury, mind a' 12 tag megegyezzek.

Ezen kényszerített egyhangusága az ítéletnek, ezen 'mendacious unanimity proclaimed by perjury' mint Bentham mondá — mert egy részről meggyőződése szerint tartozván itélni az eskütt, 's más részről ételt 's italt nélkülözvén a' jury míg egyhangu ítéletben nem egyesül, természetes következés: hogy a' gyengébb vagy az ki mint amaz ismeretes juror zsebeit teli nem tömte babokkal, végre esküszegéssel az erősbekhez pártolni, vagy ha a' legszükségesebb élelem ma már meg nem tagadtatik is tanácskozásközben a' jurytól, a' makacsabbakhoz állani kénytelen, miben státus és egyed nem sok biztosítékot találhat, — ezen kényszerített egyhanguság, mondom, már Angliában is megtámadtatott, de mások által újabban, különösen az 1831 diki franczia kamarák' tanácskozásakor a' jury felett, inkább speciosus mint alapos okok által védelmeztetett. Mondatott, hogy az esküttek a' vádlott' lelkiismeretének képviselői, 's hogy határozatok e' lelkiismeretnek ítélete; már pedig a' lelkiismeret szükségképen egy, melly majoritást vagy minoritást nem ismer, melly azonegy időben a' bűnösség' vagy ártatlanság' öntudatával nem bírhat a). Illy szempontból, a' vádlott' lelkiismeretének képviseléséből, 's a' lelkiismeret' szükségképeni egységéből kiindulva, nem egyéb szoros logikai következetességnél egy tudomra, mások által e' részben még nem pártolt írónak azon állítása: hogy az ethnico-theologicus és apostolicus (2szám'b)

a) Vermischte Schriften von Eduard Gans. Berlin, 1834. 16 k. 109 l.

b) A' 12 szám' sacramentalissága egykoru a' jog' legrégiebb symbolicájával 's Kératry már a' mythusi olőkorban 12 tagból álló jurynek nyomait találja.

helyébe, melyből a' jury áll, egyetlen egy személy volna léptetendő. — Azonban elvonatkozva itt attól, mi philosophiai szempontból a' lelkiismeret' szükségképeni egysége mellett vagy ellen mondatható, minek fejtegetése Rossi' *traité sur les lois pénales*' czímű munkájának is legkényesebb oldala, — olly véleményben vagyunk, hogy az eskütszék nem pszichologiai varázstükör, hanem lényegesen socialis intézkedés, 's ha már lelkiismeret' képviseléséről akarunk szólni, nem is a' vádlott' hanem a' társaság' lelkiismeretének képviselője, azon társaságnak, melynek lételére szükséges az egység, de melly beelégszik, 's melynek — ha zsarnoksággá nem akar fajulni — be kell elégednie a' többség' egységével. —

A' franczia jury, melly a' néha napokig tartó eljárás közben nem tartatik őrizet alatt mint az angol és amerikai, — mihelyest tanácskozási teremébe vonúl, abban marad a' szolgálatbeli gendarmok' őrizete alatt, míg ítéletet nem hoz, akár egyhangulag, akár a' szavazatok' többségével (hat felmentő 's hat elmarasztaló szavazat a' vádlottnak felmentését vonván maga után). A' *code Napoléon*' rendelete szerint, azon esetre, ha csak hét szavazattal (*aune simple majorité*) találtatott bűnösnek, a' bírácoknak is kell vala tanácskoznioek egymással: 's ha az esküttek' kisebbségének véleménye elfogadtatott a' bírák' többsége által (3 által, mert ekkor az *assise* 5 bíróból állott) olyképen: hogy együvé számíttatván a' szavazatok, e' szám az esküttek' többségénél 's a' bírák' kisebbségénél nagyobbnek találtatik, a' vádlott felmentetett a). A' *code*' ezen czikkelye (351 d.), melly az 1821 ben történt

- a) A' jury, midőn felmenteni nem akart, de a' végelmarasztalás' felelősségét is magára venni vonakodott, 71el 5 ellen szokta akkorban kimondani az ítéletet, tudván hogy ez csak bírácoknak is hozzájuk járultával leszen érvényessé. — Az angol jury illy esetben special *verdict*hez folyamodik.

módosítás után is, az esküttek' és bírák' functióit össze-zavarja 's a' jury' eszméjével ellenkezik, 1831 ben eltöröltetett, 's elmarasztaló ítéletre nyolcz szavazat kívántatott az úgynevezett septemberi törvények' hozataláig (1835 b.), mellyek meg' hétre szállították a' szükséges számot, ez a' mindenkorra eltöröltetett 351 d. cikkely alá többé nem vonathatván. — A' közvélemény azonban Franciaországban is az eskütszékeknél mellyek természetöknél fogva a' kiviláglás' minden fajain alapíthatják verdictjeiket, elmarasztaló ítélet' hozatalára egyszerű többségnél nagyobbat ohajt, 's a' szavazatok' két harmada, kivált halálos büntetés' szabására a), méltán követeltethető. Az elmarasztalásra szükséges 8 számnak 7rei leszállítása nem jogi szükségesség' érzetéből hanem tisztán political célból történt, és a' septemberi törvények közül különösen ezt 's talán csak ezt tartom nem menthetők.

A' szavazás, 1835 óta titkosan történik, mi a' jury-nak természetével, melly ítéleteiről nem tartozik számot adni, megegyezik.

- a) Halálos büntetést sokan csak egyhangu verdictre akarnak alapítani.

XIV.

A' verdictnek a' jury általi hozatása után béáll a' bíró vagy bírák' köteleessége, ezen ítéletet a' törvények alá fogni. — Angliában, ha a' jurynak határozata formalis tekintetben hijányos, például ollyas, mellynek értelmét ki nem vehetni, az eskütszéket e' hijány' orvoslására felszólíthatja, melly is ilyenkor újra visszavonul a' tanácskozási terembe. Ha a' verdict' tartalmát világosan igazságtalannak találná a' bíró, felmentő ítélet' esetében az meg nem támadtatható; de ha az ítélet elmarasztaló, kisebb esetekben a' korona' engedelme nélkül, nagyobbakban ennek engedelmével új eljárást rendeltethet a' bíró a).

Felmentő verdict esetében, ennek jegyvökönyvbei iktatása után, a' vádlott azonnal szabadon bocsáttatik, 's ugyan ezen vétség iránt, bár mi világolják is ki utóbb elene, soha többé kereset alá nem vonattathatik; — ha büntöst mond az eskütszék, vagy azonnal szabatik a' büntetés az ítélet' hozatala után (igy, tudtomra, a' central

a) Mittermaier: Strafverfahren 's a' t. II d. k. 421 l. Davis, Stoddart és Starkie után. Az angol jogtudósok itt sokban ellentmondanak egymásnak, 's a' pozitív rendelkezések olly hijányosak, hogy az ismeretes angol közszellem nélkül, ez' oldalról paralyzáthatnák az egész intézkedés.

criminal courtban), vagy pedig az évnegyedi törvénykezés' berekesztésével egyszerre minden elmarasztaltak felett (így a' circuitokban), 's ez utóbbi eljárásnak helytelen volta világos. Lehetnek esetek, hol a' lordbíró csak az ügynek Anglia' 12 (most már 15) bírái elejébe terjesztetése után mondja ki a' büntetést.

Franciaországban, azon esetre, ha a' bírák egyhangulag meg vannak győződve arról, hogy az esküttek — megtartatván bár a' formák — a' dolog' lényegére nézve csalódtak: a' törvényszék nem fogja a' verdictet a' törvények alá, — sőt akkor sem, ha illetően csalódásról csak a' bírák' többsége volna meggyőződve, de más oldalról a' verdict is csak az esküttek' egyszerű többsége által hozatott a). Az ügy ilyenkor a' legközelebbi törvénykezés' elejébe kerül, és új jury alá bocsáttatik, mellynek az előbbi esküttek nem lehetnek tagjai. Ezen lépésre azonban senki sem szólíthatja fel a' bírákat, ők ezt magok hivatalosan elrendelik 's közvetlenül a' jury' nyilatkozatának kihirdetése után, és csak oly esetekben midőn a' vádlott elmarasztaltatott, nem soha, ha a' verdict által felmentetett. A' második jury' nyilatkozata, ha ez meg is egyeznék az elsőével, azonnal törvény alá fogatandó a). —

Az esküttek — így rendelkezik a' törvény — a' verdict iránti megegyezésök után, a' törvényszéki terembe visszajönek. A' jurynak feje (vagy az kinek neve először huzatott ki az urnából, vagy rendesen az, kit társai e' tiszttel megbíztak) feláll és jobbjával szíven, így szól: Becsületemre és lelkiismeretemre, Isten és emberek előtt,

a) Az elmarasztaló ítélet egyszerű többséggel hozattatván, ezen többségfaj az esküttek által világosan kijelentendő; — ha S. 9 s' a' t. a' majoritás, ilyenkor nem jeltetik meg közelebbről a' többség.

b) 352 tcz. 's az 1835diki újabb rendelkezések.

a' jurynak nyilatkozata ez: Igen, a' vádlott 's a' t. vagy: Nem, a' vádlott 's a' t. — Erre aláírja a' verdictet, utána a' törvényszék' elnöke 's jegyzője. — Az elnök a' szék' színe elejébe vezeteli a' vádlottat, 's az ítélet felolvastatlik előtte. Ha nem bűnösnek nyilatkoztatott, szabadon bocsáttatik: kivéve, ha más kereset végett letartóztatandó. A' törvényesen felmentett személy nem vádoltathatik többé, 's nem vonathatik ítélet alá ugyanazon tény' ügyében a). Ha a' vádlott bűnösnek nyilatkoztatott, a' vádoló hatóság a' büntető törvény' alkalmazását, a' partie civile kárpótlást, megtérítést b) követel. A' vádlottnak — most már nem a' bűnösség' hanem e' követelések' ügyébeni védelme után, a' bírák halkan értekeznek egymással, 's ha szükségesnek tartják, a' tanácskamarába is vonulhatnak; de a' büntetés nyilvánosan hirdettetik ki a' hallgatóság' 's a' vádlott' jelenlétében. Ha a' jury' nyilatkozata oda megyen: hogy a' vádlott bűnös, de hogy enyhítő körülmények fordulnak elő, nem a' rendes büntetést, hanem egy vagy két fokkal kisebbet tartoznak szabni a' bírák. A' francia büntetőtörvények' szerfeletti szigorúsága, különösen az abszolút, nem az eset' viszonyai szerint kiméretendő büntetések, a' juryt, mellynek hijába monddod, hogy a' bekövetkező büntetésre ne ügyeljen, mert lehetetlen hogy a' verdict' következményei ne lebegjenek szemei előtt, — gyakran arra birták: miszerint olly esetekben, mellyeket ugyan büntetésre méltóknak tartott, de nem olly túlságosra, minő a' code' rendelkezeténél fogva e' bűnökre szabandó, — inkább nembűnöst mondana, mint bűnöst. Az innen következett botrányos felmentések' kikerülésére hozatott 1832ben a' circonstances atténuantes (enyhítő körülmények) féle törvény, mellynek

a) CGO lez.

b) A' partie civile néha felmentés' esetében is kárpótlást nyerhe

üdvös következményei félreismerhetlenek, de melly ismét némi módosításoknak néz elejébe, 's melly, miután az öszves büntetőjog' egyik legfontosabb kérdésével: a' büntetések' abszoltságával és viszonyosságával lényegesen összefügg, itt csak melleselegesen említettett.

Mielőtt a' büntetés kihirdettetnék, az elnök felolvassa a' törvényt, mellyen alapul. A' végzés, mellybe az alkalmazott törvény szóról szóra iktatandó, aláíratik a' bírák által. —

Midőn 1831ben az assisei bírák' száma 5ről 3ra szállított, a' francia kamarákban többen csak egyetlen egy bírát akartak a' birótestület' helyébe léptetni. Ismeretes mindnyájunk előtt azon fő argumentum, mellyet az egyes bírák mellett a' collegium' ellenében szokás felhozni: hogy, t. i. a' collegium' tagja külön nem felelős az ítéletért, miután azt nem egymaga hozta, 's így könnyen meggondolás nélkül veti oda az annál kisebb törtszámot, mennél nagyobb a' testület. Ez argumentumhoz, az eskütszékhez viszonyulva fogva még az is járul: hogy itt a' bírónak egész feladása, az egyszerű törvényt alkalmazni, minek az egyes bíró' eszméje felel meg legjobban, — 's hogy a' jury' ellenében álló bírócollegium az eskütszék' méltóságát csonkítja. Guizot is egyenesen azért szavazott az 5 számnak 3rai szállítása mellett, mert ezt az egyes bíró feléi lépésnek tekinté. — Azonban a' bírócollegium mellett általában, azon tekinteten kívül, miszerint egyes bírák mellett könnyebben nyílik út a' megvesztegetésre, az szól leginkább: hogy az egyes bíró' eszméje kizárja a' discussio' lehetőségét, 's így a' kérdés' több oldalaira nem figyelmeztethető bíró gyakran minden megfontolás' daczára csak egyoldalú véleményt mond ki ítélet' képében; — a' törvény' alkalmazását pedig, az eskütszékhez viszonylag is, — mennyiben a' legújabb törvényhozás a' büntetésmaximum és minimum

között nagyobb tért szeret látni a), — szerfelett és előleges tanácskozást soha sem igénylő működésnek nem mondhatni. 'S ha kívánatos, hogy az eskütszék tagjainak számánál fogva is méltósággal fellépessen; azzal kell felléptetnünk a' bíroságot is, mellynek feladása — a' törvény' alkalmazásán kívül — vezérteni a' tanácskozásokat, 's az incidens, néha igen fontos jogkérdéseket elintézni; minélfogva nem csak Angliában, az egyes bírák' hazájában, több tanácsost szeret maga mellé választani a' bíró, hanem Amerikában is a' judges of common plea adatnak a' bíró mellé; pedig tudomra még senki sem vádoló az amerikai ítélőszékeket, hogy ezáltal a' juryt méltóságától akarják megfosztani.

a) V. ö. Budapesti Szemle, II k.

XV.

A' jurynak a' törvényes formák' megtartásával hozott ítélete, természeténél fogva, mint magának a' társaságnak határozata, eldönthetlen 's módosíthatlan, és felebbvitelt nem soha a) de revisiót még is annyiban ismerő, mennyiben, például, az elmarasztalás után új, 's felmentést magokkal hozó jelenségek fedeztetnének fel — mikről a' francia büntető eljárási codex, „des demandes en ré vision“ czím alatt, külön esetekre alkalmazva, 's ha az „inclusio unius est exclusio alterius“ ide is illesztetik, talán szerfeletti megszorítással rendelkezett.

A' közönség több országokban ma is igen hajlandó az ítélet' helyes voltának legnagyobb biztosítékát a' felebbviteli bíróságok' minél nagyobb számában találni. Polgári ügyekben több körülmény a' felebbvitel' tanácsos sőt szükséges volta mellett nyilatkozik b). Miután azonban a' felebbiekből is láttuk, miszerint a' helyes büntetőigazság-kiszolgáltatás' első feltétele : hogy a' bíró önnszemeivel lássa a' vádlottat, tanúkat 's a' t, hogy a' bíró minden nyilatkozásaikat, a' büntető per' legapróbb részleteit önn érzékeivel felfoghassa, hogy a' perfolyamatból kiváló ez

a) La déclaration du jury ne pourra jamais être soumise à aucun recours. 350 tcz.

b) V. ö. értekezésemet a' felebbvitelről polgárjogi ügyekben a' Pesti hírlap' 26 d. számában.

vagy ama' jelenség iránt azonnal kérdést tehessen, 's nyomban feleletet is nyerhessen: a' pusztá irományokból ítélő felebbviteli bíróságban lényeges garantiát az anyagi valóságnak kinyomozására 's így képességet különösen az ítélet' módosítására nem találhatni. Adjuk még hozzá, hogy felebbvitel' alkalmával rendesen csak kivonatban adatik elő a' per, hogy a' kivonat gyakran nem tükrözi híven vissza az egészet, sőt alig tükrözheti a); hogy a' javallott coreferens' felállításá ki mintegy ellenőre legyen az előadónak, a' leghivebb eljárás mellett is még csak holt peregészszé sem teheti a' kivonatot, — 's így az igazság' legfeltékenyebb barátja több biztosságot találhat olly törvénytörvényekben, melly előtt a' felebb leirt modalitas szerint folyt le az eljárás, mint két vagy három bíróságban, melyeknek talán csak egyike 's ez is fél szemmel látta a' vádlottat, a' tanúkat néha egy sem, miután vallomásaik a' kiküldött biztosság' tollába adattak. — Azt hogy híven teljesítették — e mind azon formalitások, mellyeket a' törvény követel, azt igen is láthatja az irományokból a' felebbviteli bíróság, 's látni fogja a' jegyzőkönyvből, melly szóbeli eljárásnál is vitetik; látni fogja továbbá az ítéletből, melly mindig írásba foglaltatik, valljon helyesen alkalmaztatott-e a' törvény: — mind ezekre nézve szükséges olly ítélőszék, melly illetén hiányos eljárást megsemmisítsen, — így cselekszik az assise' eljárásával nulliték' eseteiben a' cassatiói szék; — de ekkor vagy az előbbeni vagy más bíróság' elejébe utasítandó a' per, 's itt nem hozatik irományokból módosított, hanem új eljárás' útján új ítélet.

- a) Kérdezzen meg bár ki, egy igaz lélekkel 's való psychológiával eljáró inquirenst, ki már rendszerénél fogva nem barátja a' szóbeli eljárásnak, — valljon megelégszik-e azon referátal, mellyet a' legjelesb előadó is az általa szerkesztett egészről a' törvény-széknek felolvas? — s: felelni fog Iagemannal: hogy egyetlen egy perének kivonatával sem tudott megelégedni.

A' mondottak után kiki megmagyarázhatja magának, mi okoknál fogja nézik egyik legféltőbb kincsöknek az eskütszékek' intézetét mind azon nemzetek mellyeknél az meghonosúlhatott. Hogy a' jury a' nép' nevelésének egyik leghathatósabb eszköze, hogy minden karbeliek között a' jog' eszméjét 's az elítélt jogtárgyak iránti tiszteletet terjeszti, melly nélkül a' függetlenség' szeretete pusztító szemvedelemmé válik, hogy mindenikünket a' hatóság' bizonyos nemével ruházván fel, mindenikünkkel érezteti, miszerint kötelességeitk is vannak a' státus iránt, 's hogy midőn önn ügyein kívül egyéb foglalatosságra is kísztí az embert, ví a' személyes önnség, 'civilisált embereink' e' rozsdája ellen — ezt Tocqueville előtt már mások is megjegyezték, de ezen eredményeknek az egész polgári életbe elágazását egy sem fejlesztette ki olly alaposan mint ő.

Azonban nem tagadhatni, hogy közszellem, népérett-ség, 's a' socialis kiválóságok' némi előleges lapítása nélkül valóságos és üdvös befolyást ígérő jury nehezen gondoltatható. E' tulajdonoknak a' nemzeti életben nyilatkozó jelenségei, ezekből áll a' súlyag, melly az országos választmány' kezében az eskütszék felé hajlíthatja a' mérleget; de forduljon ez jobbra vagy balra: vádoló eljárás, a' per' minden szakában ügyvédi segéd, nyilvánosság, szóbeliség, és széles alapon nyugvó recusatiói jog, — ezek minden esetre jellemzeni fogják büntetőjogi törvénykezésünket.

Pesten, nov. 17én 1841.